

Sisekaitseakadeemia
Politsei- ja piirivalvekolledž

Tago Trei

ALAEALISED TAPJAD
Lõputöö

Juhendaja: Uno Traat, MA

Muraste 2014

ANNOTATSIOON

Kolledž: Politsei- ja piirivalvekolledž	Kuu ja aasta: mai 2014
Lõputöö pealkiri: Alaealised tapjad	
Töö autor: Tago Trei	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas Allkiri:
<p>Lühikokkuvõte:</p> <p>Lõputöö on 47 leheküljel ning koosneb kahest osast ja sisaldab 25 lisa. Lõputöö koostamisel on kasutatud 32 allikat, millest 24 on võõrkeelsed. Töö on kirjutatud eesti keeles.</p> <p>Lõputöö eesmärgiks on anda statistiline ja sotsioloogiline ülevaade alaealistest tapjatest ja kriminaalse profiili koostamine.</p> <p>Eesmärgi saavutamiseks töötas autor läbi peamiselt inglise keelset erialast kirjandust ja viis läbi dokumentide analüüsi, konkreetselt - alaealiste tapjate kohtutoimikute analüüsi. Kohtutoimikute analüüsid viidi läbi maakohtute kohtumajades. Töö empiirilises osas on uuringu käigus saadud andmeid analüüsitud ja võrreldud välismaal, eelkõige USA-s tehtud uuringutega.</p> <p>Töö tulemuste põhjal koostas autor alaealise tapja profiili ning sellest selgus, et Eesti alaealised tapjad on enamasti meessoost, 17-aastased, vähemusrahvusest, ei ela koos mõlema vanemaga, ebaedukad õpingutes, varem kriminaalkorras karistamata, teo toimepanemisel alkoholijoobes, sooritanud tapmise raskendavatel asjaoludel ehk mõrva, teo toime pannud omakasu motiivil, teo toime pannud koos kaaslasega, pärit mitmelapselisest ja halval majanduslikul järjel olevast perekonnast ja regulaarsed alkoholi tarbijad. Eesti alaealised ei ole sotsiaalsete näitajate poolest ca 10 aasta jooksul muutunud ning nad on väga sarnased teiste riikide alaealiste tapjatega. Uurimuse tulemused annavad informatsiooni vägivalla kalduvustega noorte seas ennetustöö tegemiseks.</p>	
Võtmesõnad: Alaealised, noorukid, lapsed, tapmine, mõrv, alaealised tapjad, kriminaalne profiil, riskitegurid	
Võõrkeelsed võtmesõnad: Adolescents, youths, children, homicide, murder, adolescent murderers, criminal profile, risk factor	
Säilitamise koht: Politsei- ja piirivalvekolledži raamatukogu	
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor:	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja:	Allkiri:

SISUKORD

ANNOTATSIOON	2
SISUKORD	3
SISSEJUHATUS.....	5
1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD	7
1.1 Alaealised	7
1.2 Tapmine	9
1.3 Millised on alaealised tapjad?.....	10
1.4 Miks alaealised tapavad?	17
2. UURING	23
2.1 Uuringu eesmärk.....	23
2.2 Valim ja uurimise meetod.....	23
2.3 Uurimistulemuste analüüs	25
2.4 Uurimuse põhitulemused	36
2.5 Alaealise tapja profiil.....	37
KOKKUVÕTE.....	38
SUMMARY	40
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU.....	42
TABELITE JA JOONISTE LOETELU	47
LISA 1 JOONISED.....	48
Lisa 1.1 Joonis 11. Toimepanijate sooline jaotus	48
Lisa 1.2 Joonis 12. Toimepanija kodakondsus	49
Lisa 1.3 Joonis 13. ja Lisa 1.4 Joonis 14. Toimepanija elukoha piirkond ja asulatüüp	50
Lisa 1.5 Joonis 15. Toimepanija vanemate kooselu	51
Lisa 1.6 Joonis 16. Vanemate lahutuse põhjus	52
Lisa 1.7 Joonis 17. Perekonna majanduslik seis.....	53
Lisa 1.8 Joonis 18. Suhted vanematega	54
Lisa 1.9 Joonis 19. Suhted õdede ja vendadega	55
Lisa 1.10 Joonis 20. Vanema surm.....	56
Lisa 1.11 Joonis 21. ja Lisa 1.12 Joonis 22. Vanavanemate osalus kasvatusprotsessis ja kasvatuslikus asutuses viibimine	57
Lisa 1.13 Joonis 23. Toimepanija eelnev tegevus	58
Lisa 1.14 Joonis 24. Toimepanija haridus	59
Lisa 1.15 Joonis 25. Edukus koolis	60
Lisa 1.16 Joonis 26. Füüsiline tervis	61
Lisa 1.17 Joonis 27. Suitsetamine	62

Lisa 1.18 Joonis 28. Alkoholi tarvitamine.....	63
Lisa 1.19 Joonis 29. Narkootikumide tarvitamine.....	64
Lisa 1.20 Joonis 30. Kriminaalkorras karistatus.....	65
Lisa 1.21 Joonis 31. Ohvri tundmine.....	66
Lisa 1.22 Joonis 32. Ohvri sugu	67
Lisa 1.23 Joonis 33. Toimepanemise aeg	68
Lisa 1.24 Joonis 34. Mitmekesi toimepandi	69
Lisa 1.25 Joonis 35. Tapmine või mõrv?.....	70
LISA 2 LÕPUTÖÖ ALUSEKS OLEVA STATISTIKA KOOSTAMISEKS KASUTATUD KOHTUASJAD MAAKOHTU OTSUSTE NUMBRITE JÄRGI	71

SISSEJUHATUS

Käesoleva lõputöö “Alaealised tapjad” teema valikul sai määravaks antud valdkonna vähene uuritus Eestis. Võib isegi öelda, et siiani vastava sisuga teadustööd puuduvad. Samas on tegemist teemaga, mis vajaks uurimist, sest alaealiseid, kes on kellegi tapnud või mõrvanud tuleb Eestis ette iga aasta. Samuti on iga alaealiste poolt toimepandud tapmine või mõrv erakordne sündmus, mis vajaks suuremat tähelepanu. Täpsemalt vajaksid suuremat tähelepanu alaealiste tapjate sotsiaalsed karakteristikud. Töö uudsuseks on rohkete statistiliste andmete kogumine alaealiste tapjate kohta ja nende analüüsimine. Lisaks alaealiste tapjate kohta käivate sotsiaalsete karakteristikute leidmine ja kriminaalse profiili koostamine. Informatsioon, mida antud töö annab, on abiks näiteks mõrvarühmale ning alaealiste tapjate sotsiaalsete karakteristikute teadmine soodustab alaealiste vägivalla, seal hulgas ka tapmiste ennetamiseks.

Töö eesmärgiks on anda statistiline ja sotsioloogiline ülevaade alaealistest tapjatest, analüüsides kogutud andmeid ning saadud tulemuste põhjal nende kriminaalse profiili koostamine.

Eesmärgist tulenevad järgmised uurimisküsimused:

1. Kes on Eestis need alaealised, kes on toime pannud tapmise või mõrva?
2. Mis on need mõjutused, mis on neid viinud tapmise või mõrvani?
3. Missugune on alaealise tapja profiil?

Uurimise eesmärgi saavutamiseks püstitakse järgmised uurimisülesanded:

- läbi töötada teaduslikku kirjandust;
- tutvuda välismaal läbiviidud teemakohaste uurimustega;
- analüüsida Eesti alaealiste tapjate kohtutoimikuid;
- analüüsida ja formuleerida saadud tulemused;

Töö hüpoteesid on järgmised:

1. Vähemusrahvusest alaealiseid tapjaid on rohkem kui Eesti rahvusest alaealiseid tapjaid.

2. Enamik alaealised tapjaid on enne tapmise toimepanemist jäänud silma õigusrikkumistega.
3. Enamik alaealistest tapjatest tarvitavad mingeid sõltuvusaineid.

Põhiliseks uurimismeetodiks töö eesmärgi saavutamisel on dokumentide analüüs. Täpsemalt analüüsib autor Eesti alaealiste tapjate kohtutoimikuid. Autor sai loa kohtutoimikutega tutvumiseks kõigist neljast maakohtust. Kohtutoimikute analüüsi viis autor läbi maakohtute kohtumajades.

Käesolevas lõputöös tuuakse välja põhjused ja mõjutused, mis on viinud alaealised nii kaugele, et nad on kellegi tapnud. Nende põhjuste ja mõjutuste teadmine aitab paremini aru saada nendest alaealistest ning aitab koostada töötavaid ennetustöö meetodeid.

Töö on jaotatud kaheks osaks. Esimene osa on teooria osa ja teises osas on uuring, uuringu tulemuste analüüs ning järeldused.

Töö esimeses osas on välja toodud, kes on alaealised, seadused alaealiste ja tapmise kohta ning kes on alaealised tapjad ning mis põhjused või mõjutused on viinud neid tapmiseni.

Esimeses peatükis lähtub autor USA-s ja mujal maailmas läbiviidud alaealiste tapjate uuringutest ja neist tehtud kriminoloogilistest üldistustest. USA-s on antud teemat uuritud kõige põhjalikumalt. Andmed ulatuvad 1950ndate aastateni ning antud teemaga tegelemise edukuses on USA kindlasti maailmas juhtpositsioonil.

Töö teine peatükk käsitleb läbi viidud uuringut. Uuring põhineb Eesti alaealiste kohtutoimikute analüüsimisel, milles autor annab statistilise ja sotsioloogilise ülevaate alaealistest tapjatest ning koostab nende kriminaalse profiili.

Autor tänab oma toetavat perekonda, kõikide maakohtute kohtuesimehi, kes andsid loa kohtutoimikutega tutvumiseks ning lõputöö juhendajat Uno Traati.

1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

1.1 Alaealised

On üldteada fakt, et kõik all 18-aastased isikud on alaealised, samas ei tähenda see, et nad kõik oleksid sarnased. Alaealistel on erinev arusaam maailmast - näiteks kui 7-aastane laps alles alustab kooliteed, siis 11-aastasel lapsel on juba omandatud algharidus ja 16-aastasel lapsel põhiharidus. See tähendab, et neil on nii erinev teadmiste pagas kui ka elukogemus. Erinevas eas on neil erinevad huvid ja erinevad eesmärgid. Seega nii seaduse kui ka psühholoogilisest seisukohast on alaealised erinevad.

Tsiviilseadustiku üldosa seadus (TsÜS) §8 lg 2 sätestab, et täielik teovõime on 18-aastaseks saanud isikul ehk täisealisel (Tsiviilseadustiku üldosa seadus, 27.03.2002). Alla 18-aastasel isikul ehk alaealisel on piiratud teovõime.

Alaealiste mõjutusvahendite seaduse (AMVS) §2 kohaselt loetakse antud seaduse põhjal alaealiseks 7-18 aasta vanust isikut (Alaealiste mõjutusvahendite seadus, 28.01.1998). See tähendab, et mõjutusvahendit saab kasutada alaealise isiku puhul, kes on vähemalt 7-aastane.

Karistusseadustiku (KarS) § 33 sätestab, et isik on süüvõimeline kui ta on teo toimepanemise ajal süüdiv ja vähemalt 14-aastane (Karistusseadustik, 06.06.2001).

KarS § 34 sätestab, et isik ei ole süüdiv, kui ta teo toimepanemise ajal ei saa aru oma teo keelatusest või ei ole suuteline oma käitumist vastavalt sellele arusaamisele juhtima seoses vaimuhaigusega, ajutise raske psüühikahäirega, nõrgamõistuslikkusega, nõdrameelsusega või muu raske psüühikahäirega (Karistusseadustik, 06.06.2001). Seega alla 14-aastane isik on süüvõimetu oma vanuse tõttu, kuid ta ei pruugi olla süüdimatu.

Kohlbergi kõlbelise arengu teooria

Kohlbergi kõlbelise arengu astmed kirjeldavad kolme moraalse piirkonna arengu perioodi. Nendeks arengu perioodideks on prekonventsionaalne periood, konventsionaalne periood ja postkonventsionaalne periood. Kõik need kolm perioodi on omakorda jagatud kaheks astmeks. Seega Kohlbergi kõlbelise arengu teooria koosneb kuuest moraalse arengu astmest. (Dawson 2003)

Prekonventsionaalne periood koosneb moraalse arengu esimesest ja teisest astmest. See periood saab alguse varajasesest lapsepõlvest ja kestab kuni algkooli lõpuni. Esimest moraalse arengu astet iseloomustavad kuulekus ja karistustest hoidumine. Paika pandud reegleid järgitakse, et mitte saada karistada. Tegevuse tagajärje headuse või halbuse üle otsustatakse füüsiliste tagajärgede põhjal. Sellele, mida tagajärjed laiemalt kaasa tuua võivad, ei mõelda. (Dawson 2003; Lovell 1997; Snell 1996)

Teist moraalse arengu astet iseloomustavad isiklik kasu saamine ja preemiad. Teisi inimesi jaotatakse nende tegevuse põhjal gruppidesse. Enda tegevusi õigustatakse isiklike huvid põhjal. Reeglid ei ole enam absoluutsed nii, nagu need olid esimeses astmes. Reegleid järgitakse seni, kuni need järgijale kasu toovad. Õige tegevuseks on see, mis iseendale kasu toob. Oma tegevust õigustatakse võrdsuse seisukohalt, näiteks kui kedagi lüüakse, siis seda õigustatakse sellega, et löödav lõi lööjat ka. (Dawson 2003; Lovell 1997; Tellings & van Haaften 2001)

Konventsionaalne periood koosneb kolmandast ja neljandast astmest. See periood saab alguse põhikooli lõppedes ja kulgeb enamike inimeste puhul elu lõpuni. Sellel perioodil omandatakse täiskasvanuea normid. Kolmandat moraalse arengu astet iseloomustab teiste arvamus. Teistesse suhtutakse hoolivalt ja kaastundlikult, kuid käitatakse niimoodi, et olla teistele meelepärane. Teistele meelepärane olemine kaalub üles õigluse. Tegevusi õigustatakse reputatsiooni ja teiste isikute või gruppide iseloomustuse põhjal. Tahetakse näida hea inimesena nii enda kui ka teiste silmade läbi. „Käitu teistega nii, nagu tahad, et sinuga käitutaks.“ (Dawson 2003; Lovell 1997; Snell 1996; Tellings & van Haaften 2001)

Neljandat moraalse arengu astet iseloomustavad seadused ja kord. Normid, seadused, reeglid ja regulatsioonid moodustavad loogilise süsteemi, mille osaks on ka inimesed. Inimesed mõtlevad selles moraalse arengu astmes, kuidas nende tegevused mõjutavad nende rolli süsteemis ning süsteemi üleüldiselt. Seadustest ja korrast peetakse kinni, et mitte kahjustada oma rolli ja staatust süsteemis ning mitte lõhkuda töötavat süsteemi. (Dawson 2003; Lovell 1997; Snell 1996)

Postkonventsionaalne periood võib saada alguse täiskasvanueas ning sinna jõuavad vähesed inimesed kogu inimkonnast (Dawson 2003). Kuna antud töö käsitleb endas alaealiseid, siis autor sellel perioodil pikemalt ei peatu.

Alaealised tapjad kuuluvad enamasti esimesse ja teise astmesse - neil ei kujune välja kindlaima ja stabiilsemaid kõlbluse põhimõtteid. Esimeses astmes jälgitakse reegleid ainult selleks, et vältida karistusi. See tähendab, et hoolimatutes peredes, kus laste käitumist ei jälgita, ei saa lapsed karistada alati õigete asjade eest ning seega heal ja halval ei pruugita vahet teha. Seega võib näiteks vägivaldne käitumine näida sellises peres kasvanud lastele hea ning tapmise toimepanekuks on see riskitegur. Teises astmes jälgitakse reegleid ainult siis, kui saadakse kasu ning oma tegusid õigustatakse teiste tegude järgi. See tähendab, et nähes või kogedes teiste vägivaldset käitumist, võib see ka lapsele endale tunduda õige tegevusena.

1.2 Tapmine

Antud lõputöös peab autor tapmise all silmas KarS §113 (tapmine) ja KarS §114 (mõrv) koosseisudele vastavaid tegusid. Kuna KarS jõustus 01.09.2002 ning antud lõputöö käsitleb juhtumeid alates 2002. aasta algusest, siis peab autor tapmise all silmas ka enne KarS-i kehtinud Kriminaalkoodeksi paragrahvidele 100 (tahtlik tapmine) ja 101 (tahtlik tapmine raskendavil asjaoludel) vastavaid tegusid. Kuna Kriminaalkoodeksi paragrahvid 100 ja 101 on väga sarnased KarS-i paragrahvidega 113 ja 114, siis autor neid eraldi välja ei too.

KarS §113 sätestab teise inimese tapmise. Tapmisega rünnatav õigushüve on inimese elu, mis algab sünni ja lõpeb surmaga. Elu on tähtsaim individuaalne õigushüve, mille õiguskaitse tuleneb otseselt Põhiseaduse §-st 16. Tapmine on võimalik mis tahes teoga. Tähtis on, et tegu ja selle tagajärjeks olev inimese surm oleksid põhjuslikus seoses. Tapmine on võimalik nii tegevuse kui tegevusetuse vormis. Tegevusetusega tapmine eeldab, et teo toimepanija oleks õiguslikult kohustatud kannatanu surma ära hoidma. (Sootak & Pikamäe 2009: 359-365)

KarS-i §114 sätestab tapmise, kui see on toime pandud piinaval või julmal viisil (1), üldohtlikul viisil (2), kahe või enama inimese suhtes (3), vähemalt teist korda (4), seoses röövimisega või omakasu motiivil (5), teise süüteo varjamise või selle toimepanemise hõlbustamise eesmärgil (6) või lõhkeseadeldise või lõhkeaine kasutamise (7). Mõrv on tapmise raskem koosseis ehk kvalifikatsioon. Selle järgi subsumeeritakse tapmine juhul, kui esineb üks või mitu käesoleva paragrahvi punktides loetletud asjaolu ning puuduvad §-de 115 ja 116 tunnused. (Sootak & Pikamäe 2009: 365-370)

Eluvastaste rünnete eest ettenähtud karistused on KarS rangeimad. KarS §113 eest karistatakse kuue- kuni viieteistkümnepäevase vangistusega. KarS §114 eest karistatakse

kaheksa- kuni kahekümneaastase või eluaegse vangitusega. KarS § 45 sätestab, et kuriteo toimepanemise ajal nooremale kui kaheksateistkümneaastasele isikule ei või mõista tähtajalist vangistust üle kümne aasta ega eluaegset vangistust. (Sootak & Pikamäe 2009: 203; 359; 365)

Karistusseadustiku §45 lõige 2 sätestab, et kuriteo toimepanemise ajal nooremale kui kaheksateistkümneaastasele isikule ei või mõista tähtajalist vangistust üle kümne aasta ega eluaegset vangistust. (Karistusseadustik, 06.06.2001)

Tapmine on üks kõige raskemaid kuritegusid, mida on võimalik toime panna. Mõlema teo eest on karistuseks määratud pikad vanglakaristused. Alaealiste tapjate puhul on aga sobiva karistuse määramine väga keeruline. Karistuse eesmärgiks on mõista isiku tegu hukka ning mõjutada teda edaspidi hoiduma niisugustest tegudest. 7-14 aastastele alaealistele ei ole võimalik määrata karistusi, võimalik on kasutada mõjutusvahendeid. Mõjutusvahendi määramine tapmise teo eest aga tekitab ühiskonnas pahameelt, sest tapmise eest ootab ühiskond rasket karistust. 14-aastaste ja vanemate alaealiste puhul on karistuseks kindlasti vangistus, mille pikkuseks on minimaalselt 6 aastat. Vanglakaristus mõistab küll teo hukka, kuid vähemalt 6-aastane isolatsioon muust maailmast võib tähendada, et peale vabanemist võivad puududa isikul sotsiaalsed oskused, et ilma kuritegelike tegudeta vabaduses hakkama saada.

1.3 Millised on alaealised tapjad?

Alaealistest tapjatest annavad kõige parema ülevaate USA-s läbiviidud uuringud. USA-s on alaealiseid tapjaid uuritud juba aastast 1950 ning oma uuringute ning nende tulemuslikusse poolest on nad loonud kõige täielikuma pildi alaealistest tapjatest. Kolm silmapaistvamat alaealiste tapjate uurimisega tegelevat kriminoloogiat on ameeriklased Kathleen M. Heide, Robert V. Heckel ja David M. Shumaker, kes on ühtekokku avaldanud sadu artikleid alaealistest tapjatest ning mitmeid monograafiaid alaealistest tapjatest oma alaealiste tapjate uuringute põhjal. Autor on ka oma lõputöös eelkõige viidanud eelpool nimetatud uurijate töödele.

Alaealised tapjad on väga erinevad. Nad on nii erinevast rahvusest, vanusest, soost kui ka erineva motivatsiooniga. Kuigi enamus neist elab linnades, siis alaealiste tapjate arv on tõusuteel ka linnade lähedastes kohtades ning maakohtades. Alaealiste tapjate taust võib olla väga erinev, nad võivad pärineda rikastest peredest, kuid ka väga vaestest peredest. Osad

alaealistest tapjatest õpivad või töötavad, teised aga on koolidest välja langenud ning teenivad elatist ebaseaduslike tegevustega. Kuigi mõned alaealised tapavad üksinda, siis enamasti, võrreldes täiskasvanud tapjatega, tapavad nad grupis. Ohvriteks võivad olla nii lapsed kui ka vanurid. Samuti võivad ohvriteks langeda võõrad, tuttavad või ka isikud, keda nad armastavad. (Heide 1999: 7-8)

Alaealised tapjad, erinevalt täiskasvanud tapjatest, tapavad suurema tõenäosusega pigem ühe ohvri mingi intsidendi tõttu kui mitu ohvrit korraga. Kui tapjateks on kaks või rohkem alaealist, siis uurimuste tulemuste kohaselt on suurema tõenäosusega ohvriks võõras kui perekonna liige või tuttav. (Ewing 1990, ref Heide 1999: 9)

Alaealistest tapjatest moodustab suure enamuse meessoost isikud (Expanded...20.01.2014.). Uuringud näitavad, et erinevalt poistest tapavad tüdrukud tõenäolisemalt inimesi, keda nad tunnevad, kas siis perekonnaliikmeid või tuttavaid (Rowley, Ewing & Singer 1987).

Kui tapmine pannakse toime jõugus või seoses teiste süütegudega, nagu näiteks röövimine, siis täidavad tüdrukud tõenäolisemalt teisejärgulist rolli. Nende kaasosalised on tavaliselt mehed. Rasedad abielus mitte olevad naissoost isikud, kes tapavad oma järeltulija sünnitusel või lähiajal pärast seda, teevad seda enamasti üksinda. Tüdrukute motiivid on väga erinevad. Instrumentaalsete motiivide hulka kuuluvad kuritarvitamise lõpetamine vanema poolt, kuriteo tunnistaja kõrvaldamine ja raseduse varjamine. Emotsionaalsete motiivide hulka kuuluvad psühholoogilise konflikti või vaimse haiguse väljaelamine, poiss-sõbra tegudele kaasaaitamine ja jõugu liikmetele truuduse tõestamine. (Ewing 1990, ref Heide 1999: 29)

Alaealised tapjad tapavad tõenäolisemalt oma elustiili tõttu või vastuseks situatsiooni või keskkonna piirangutele, mida nad endil tunnevad. (Heide 1999: 30)

Mitmed uuringud on näidanud, et nende uuritavate seas on olnud alaarenenuid, kelle IQ on alla 70. Paljud uuringud on jõudnud ühisele järeldusele, et ainult mõned üksikud alaealised tapjad on alaarenenud. Osad uurijad on tähendanud, et keskmine IQ nende uuritavate alaealiste tapjate seas oli alla keskmise (70-99). Teised uurijad on aga leidnud, et nende uuritavatel alaealistel tapjatel on IQ olnud üle keskmise (100-129). Teaduskirjandus alaealiste tapjate kohta esitab seisukoha, et olenemata alaealiste intelligentsusest, ei saa paljud neist õpingutega hakkama. Tervikuna kalduvad nad olema ebaedukad õpingutes, neil on kognitiivseid ja keelelisi puudujääke, kogevad hariduse omandamisel raskuseid, kannatavad õppimisraskuste all ja segavad oma käitumisega tundi. (Heide 1999: 31)

Uuringud alaealiste tapjate kohta, kes on tapnud oma bioloogilised vanemad või kasuvanemad, on kõige levinumad alaealiste tapjate uuringud. Need uuringud on näidanud, et alaealised, kes on tapnud vanemad või kasuvanemad, täpsemalt isad või kasuisad, on tavaliselt kasvanud kodus, kus esines laste kuritarvitamist, elukaaslase kuritarvitamist ja vanemate sõltuvus alkoholist, narkootikumidest või muudest sõltuvusainetest oli tavapärane. Uuringud „adopteeritud lapse sündroomist“ viitavad sellele, et adopteeritud lapsed, kes tapavad enda adopteeritud isa, võivad olla selle teo toime pannud psühhodünaamiliste tegurite tõttu, mille hulka kuuluvad ka lahendamata probleemid, ekstreemne viha, hüpersensitiivsus äraütlemise vastu ja segadus oma identiteedi üle. Mõne erandiga on enamik uuringutest väitnud, et suurem osa alaealistest tapjatest on kasvanud peres, kus vanemad on lahutanud. Uuringud on ka näidanud, et enamus alaealistest tapjatest on pärit perekonnast, kus perekond on olnud kriminaalselt vägivaldne. Vanemate alkoholism, vaimsed haigused jmt psühhopatoloogilised tunnused on tavapärased nähtused alaealiste tapjate lugudes. Laste julm kohtlemine ja abikaasade kuritarvitamine on samuti tavaline nähtus alaealiste tapjate perekondades. Alaealised tapjad tervikuna ja alaealised, kes tapavad just oma vanemaid, on sagedaselt näinud, kuidas ühte vanemat, tavaliselt ema, on kuritarvitatud teise vanema poolt. Alaealiseid tapjaid, täpsemalt isa tapjaid, on paljudel juhtudel füüsiliselt kuritarvitatud. Seksuaalset kuritarvitamist on samuti täheldatud alaealiste tapjate puhul, kaasa arvatud nende puhul, kes tapavad vanemaid. (Heide 1999: 31-32)

Uuringud näitavad, et suur osa alaealistest tapjatest ei käi regulaarselt koolis, langevad koolist välja või heidetakse koolist välja. Kodust ärajooksmine on tavaline alaealise reaktsioon, kes on tapnud oma isa. Enurees ja raskused kaaslastega sõbrunemisel on faktorid, mida on tähendatud alaealiste tapjate puhul. (Heide 1999: 33)

Alaealised tapjad on tüüpiliselt enne tapmise sooritamist mitmeid kordi erinevates olukordades hälbeliselt käitunud. Mitmed uuringud näitavad, et enamus alaealistest tapjatest on enne tapmise toime panemist mingi süüteo või süüteod juba korda saatnud. Osad uurijatest on täheldanud antisotsiaalset käitumist, samas teised jälle vähesel määral või üldse mitte mingit antisotsiaalset käitumist. On ka neid uurijad, kes on leidnud, et eelmised õigusrikkumised erinesid oluliselt alaealise tapja tüübi tõttu või ohvri ja alaealise tapja suhte tõttu. Alaealiste tapjate puhul on samuti täheldatud jõukusesse kuulumist. (Heide 1999: 32)

Olemasolevate uuringute analüüs näitab, et alaealiste tapjate hulk, kes kuritarvitasid erinevaid sõltuvusaineid või kes olid sõltuvusainete mõju all tapmist toime pannes, on viimase 20 kuni

30 aasta jooksul kasvanud. Varasemad uuringud näitasid, et 20-25% alaealistest tapjatest kuritarvitasid alkoholi või narkootikume. (Heide 1999: 32) Cornell, Bendek ja Benedek leidsid oma 1987nda aasta uuringus, et 70% nende uuritavate alaealiste tapjate grupist jõid alkoholi või tarvitasid narkootikume (Cornell, Benedek & Benedek 1987).

Tähtis on teada, et paljud alaealised, kellel on sarnased tunnused, nagu järgnevalt kirjeldatud alaealise tapja sotsiaalses profiilis, ei soorita tapmist või tapmisi. Olemasolevate andmete põhjal on tänapäeva alaealised tapjad:

- enamasti meessoost,
- tõenäoliselt ei ole nad psühhootiliselt või vaimselt alaarenenud,
- tõenäoliselt ebaedukad koolis,
- enamasti ei ole nad pärit perekonnast, kus mõlemad bioloogilised vanemad elavad koos terves ja rahulikus keskkonnas,
- tõenäoliselt kogenud või pealt näinud peresisest vägivalda,
- eelnevalt, enne tapmise toime panemist, saanud mingi süüteo või süütegude eest karistada,
- tõenäoliselt narkootikume ja alkoholi kuritarvitavad võrreldes varasema aja alaealiste tapjatega. (Heide 1999: 33)

Alaealised tapjad USA-s

Aastatel 1987-1996 moodustasid USA-s alaealiste tapjate hulgast 55-61% mustanahalised, kuigi nendel aastatel oli mustanahalisi alaealiseid ainult 14% kogu alaealiste arvust. (Heide 1999: 13)

USA-s on tüdrukute osakaal tapmistes olnud 1984-1996 aastal umbes 5-10% kõigist alaealiste tapmistest. (Heide 1999: 15)

FBI teeb USA-s iga aasta raporti mõrvade ja tapmiste kohta, kus on vanuselisel, sooliselt ja uuemates andmetes ka rassiliselt välja toodud tapmiste arv aasta jooksul (Heckel & Shumaker 2001:6).

Tabel 1. 2012. aastal USA-s mõrva või tapmise toimepannute vanus, sugu ja rass.
(Expanded...20.01.2014.)

Vanus	Kõik	Sugu			Rass			
		Mees	Naine	Teadmata	Valge	Must	Muu	Teadmata
Kõik	14 581	9 425	1 098	4 058	4 582	5 531	240	4 228
Alla 18	618	557	55	6	234	358	10	16
1-4	0	0	0	0	0	0	0	0
5-8	1	1	0	0	1	0	0	0
9-12	20	15	4	1	8	7	2	3
13-16	326	295	26	5	125	188	3	10
17-19	1 278	1 172	106	0	452	800	16	10

Tabeli põhjal saab järeldada, et 17-aastaseid tapjaid oli kokku 271, kellest 246 olid meessoost ning 25 naissoost, rassilt oli valgeid 100, musti 163, muust rassist 5 ja teadmata rassist 3. Tabelis olevate andmete põhjal võib järeldada, et enamik alaealistest, kes panevad toime mõrva või tapmise, on meessoost, 90% kogu arvust. Kuni 12-aastaseid tapjaid on suhteliselt vähe, tapjate hulk alaealiste seas kasvab hüppeliselt 13-16 aastaste hulgas ning 17-aastaseid tapjaid on juba suhteliselt palju. Enamik tapjatest on mustast rassist ehk negriidid, kes moodustavad kogu arvust 58%. Tuleb mainida, et 2010. aastal moodustas mustast rassist isikute hulk kogu USA rahvahulgast 12,6% (Demographics...24.01.2014.).

Osad alaealistest tapjatest on jõukude liikmed. Jõukude ning jõuguliikmete hulk on viimastel kümnenditel USA-s oluliselt suurenenud. Kuigi enamik jõukudest asuvad suurlinnades, on jõukude arvukuse tõusu märgatud ka suurlinnade ümbrustes ning väikelinnades üle terve USA. Jõukude vägivaldsus tuleneb lihtsast ligipääsust relvadele. (Heide 1999: 10)

Jõukude tekkimine on USA-s seotud immigratsiooni kasvuga. Need moodustuvad tavaliselt kultuurilistel pindadel, et hoida omavahel kokku. Lisaks tavapärastele jõukudele on USA-s ka vihagrupid, mis põhinevad rassismil. Nad panevad toime vägivaldseid tegusid, näitamaks oma viha poliitika ning immigrantide vastu. Lisaks jõukudele ja vihagruppidele on ka kultusgrupid, kuhu alaealised tapjad võivad koonduda oma fantaasiate ja ideoloogiate täidesaatmiseks. (Heide 1999: 10-12)

Uuringud on näidanud, et alaealiste hulk vägivaldsetes tegudes on seotud tulirelva kaasas kandmisega. Alaealiste tapjate tõusev trend USA-s on otseselt seotud tulirelvade, täpsemalt püstolite kasutamisega. FBI andmetel alaealiste tapjate hulk, kes kasutasid tapmiseks tulirelva, tõusis aastatel 1983-1991 3 korda. Võrdluseks alaealiste tapjate hulk, kes kasutasid tapmiseks mingit muud relva, vähenes samal perioodil. Aastal 1976 moodustasid tulirelvaga

tapmised alaealiste hulgas 59%, kuid juba aastaks 1991 oli see tõusnud 78 protsendini. (Heide 1999: 44)

Milleri ja Looney uuring 1974 ja Tooley uuring 1975 (USA)

Miller ja Looney (1974) kirjeldasid enamusi oma uuringus osalenud lapsi külmade empaatiavõimeta isikutena, kes ei hinda inimelu ning aktsepteerivad vägivalda (Miller & Looney 1974, ref Heckel & Shumaker 2001: 21). Umbes aasta hiljem kirjeldas Tooley (1975) oma uuringus sarnaselt Milleri ja Looney kirjeldusega kaht 6-aastast last, kes olid tapnud oma õed ja vennad. Looney kirjeldas neid lapsi rahulike, kavalate, enda kontrollimisega hästi hakkama saavatena ja iseseisvatena. Motivatsiooniks oli neil lahti saada oma noortematest õdedest ja vendadest. Tooley uskus, et need lapsed said aru reaalsusest ning oskasid teha õigeid sotsiaalseid otsuseid. (Tooley 1975)

Corder, Ball, Haizlip, Rollinas ja Beaumont uuring 1976 (USA)

Algusest peale on uurijad eelistanud uurida alaealisi, kes tapavad perekonnaliikmeid eraldi nendest, kes tapavad teisi (Heckel & Shumaker 2001: 26). Corder, Ball, Haizlip, Rollinas ja Beaumont (1976) uurimus oli esimene uurimus, milles võrreldi alaealisi tapjaid, kes tapsid pereliikmeid ja kes mitte. Uuriti 13-18 aastaseid tapjaid. Selles uurimuses võrdlesid uurijad isiksust, perekondlikke ja keskkonnaga seotud tunnuseid. Uuringus osales 10 alaealist, keda süüdistati oma vanema tapmises, 10 alaealist, keda süüdistati sugulase või tuttava tapmises ja 10 alaealist, keda süüdistati võõra tapmises. Kuigi uurijad leidsid, et kõik 30 alaealist kannatasid minevikus perekonna korralageduse tõttu, mida iseloomustasid pingelised konfliktid perekonnas, majanduslikult raske olukord, vanemate jõhkruks ja vähesed sotsiaalsed ning ühiskondlikud sidemed. Siiski oli olulisi erinevusi eelpool nimetatud kolme grupi vahel. Kõige asjakohasem antud arutluses on leid, et lapsed, keda süüdistati vanema tapmises, paistsid olevat vähem sotsiaalsed ning seksuaalsed ja agressiivsema väljendusega kui teised kaks gruppi, lisaks paistsid välja ka erinevad suhted mõlema vanemaga. (Corder 1976 et al, ref Heckel & Shumaker 2001: 26-27)

Zagar ja tema kolleegide uuringud 1990 (USA)

Zagar ja ta kolleegid võrdlesid 101-te alaealist tapjat 101 mitte vägivaldse alaealise õigusrikkujaga ning tulemustest selgus, et alaealistest tapjatest 45% kuritarvitasid alkoholi,

mitte vägivaldsetest alaealistest õigusrikkujatest kuritarvitas alkoholi 28% (Zagar et al 1990, ref Heide 1999: 32). Sama aasta teises uuringus, kus üheks uurijaks oli Zagar, võrreldi 71 alaealist tapjat 71 mitte vägivaldse alaealise õigusrikkujaga. Mõlemat rühma hinnati hariduslike, psühhiaatriliste, psühholoogiliste, sotsiaalsete ja füüsiliste tegurite põhjal. Neli suuremat erinevust leiti kahe rühma vahel. Alaealised tapjad olid tõenäolisemalt pärit kriminaalse vägivaldse perekonnast, kuulusid mõnda jõuku. Samuti esines neil hariduslikke puudujääke ning nad kuritarvitasid alkoholi. Samasugused tulemused saadi kui alaealiste tapjate ja alaealiste mitte vägivaldsete õigusrikkujate rühmadesse otsiti teised alaealised tapjad. (Busch, Zagar, Hughes, Arbit & Brussell 1990)

Myersi ja kolleegide uuring 1995 (USA)

Myers ning tema kolleegid uurisid, kas esineb selliseid tunnuseid, mis oleksid ühtsed kõikidele ajaealistele tapjatele. Uuringu tulemusena leidsid nad 10 tunnust, mis kattusid 70% uuritavate alaealiste tapjate isikuomadustega. Need tunnused on järgmised: perekonna väärtalitus, eelnenud vägivaldsed teod teiste suhtes, segadusttekitava käitumise häire, vähemalt ühel korral klassi kursust korranud, emotsionaalne kuritarvitamine perekonna liikmete poolt, perekonna vägivald, eelnevad karistused süütegude eest, õppimisraskused, relvadele ligipääs ja psüühilised sümptomid. (Myers, Scott, Burgess & Burgess 1995, ref Heide 1999: 36)

Malmquisti uuring 1996 (USA)

Malmquist (1996) avaldas oma töös arvamust, et üheks võimaluseks on, et tapmine on individuaalne tegu, mille käigus võib märgata teatud tüüpi psühhopatoloogiat ning kaasnev diagnoos selgitab seda osaliselt. Mõnikord on tapmise tegu sooritatud ühe pereliikme vastu, samas võib see olla suunatud terve pere vastu. Teistes situatsioonides võib tegu olla toimepandud kahe alaealise vägivaldse vastasseisu korral, kus üks saab raskelt vigastada ja teine võib surra. Veel üks alternatiiv on see, et tegu pannakse toime alaealiste grupis või kambas. (Malmquist 1996, ref Heckel & Shumaker 2001: 23)

Santtila ja Haapasalo uuring 1997 (Soome)

Selles Soomes läbiviidud uuringus võrreldi kolme erinevat isikute rühma: alaealised tapjad, vägivaldsed alaealised õigusrikkujad ja mitte vägivaldsed alaealised õigusrikkujad. Uuritavad

valiti meessoost isikute hulgast ning uurimuse ajal olid nad kõik 18-22 aastased. Uurimusrühmad jagunesid järgmiselt: esimeses rühmas oli 13 isikut, kes olid sooritanud tapmise või olid seda üritanud, 13 olid sooritanud vähem tõsisema vägivaldse õigusrikkumise ning 11 olid sooritanud õigusrikkumise, mis ei olnud vägivaldne. Märkati mitmeid olulisi erinevusi. Alaealised tapjad tunnistasid teistest rühmadest enam, et nad on olnud vägivaldsed loomade suhtes. Alaealised tapjad olid palju suurema tõenäosusega varasemalt kogunud füüsilist kuritarvitamist ning olid sõltuvuses raskematest narkootikumidest, nagu näiteks kokaiin, *speed*, erinevad ergutid ja rahustid võrreldes mitte vägivaldsete õigusrikkujatega. Kuigi oli ka muid erinevuseid, siis need ei olnud niivõrd olulisel määral erinevad. (Santilla & Haapasalo 1997)

1.4 Miks alaealised tapavad?

Autori arvates on tapmisi soodustavaid tegureid mitmeid, kuid kõige põhilisemaks on alkoholi kuritarvitamine. Esiteks on alkohol väga kergesti kättesaadav alaealistele - piisab vanemast tuttavast või mõnest võõrast isikust, kes selle neile ostaks. Samas on võimalik alkoholi ka kodust vanemate tagant võtta. Kindlaks on tehtud, et alkoholi mõju kutsub paljudes esile agressiivse käitumise. Kuna noored kasutavad alkoholi pigem seltskonnas kui üksi, siis agressiivsest käitumisest on tingitud ka sagedased tülid. Alkoholi mõju all ei suudeta sõnadega tülisid lahendada ning muututakse vägivaldseks. Samuti võib alkoholi kasutades tekkida noorukite seltskonnas mõtteid, mida kaine peaga ei realiseeritaks, kuid alkoholi juures võidakse need mõtted teostada. Näiteks mõte kedagi mingi teo eest vägivaldsel moel karistada. Vägivaldse käitumise ekstreemseim kuju võibki olla tapmine.

Alaealised õigusrikkujad ise peavad õigusrikkumiste peamisteks põhjusteks kaaslaste ja sõprade negatiivset mõjutust, alkoholi tarbimist, probleeme õppimisega ja lagunenuid perekonda. See tähendab, et nad peavad ühest küljest õppima oma elu ise paremini juhtima, aga teisalt vajavad lapsed ka enam tuge täiskasvanutelt. (Kallas, Heido & Räsä 2010: 6)

Kathryn Adams (1974) on öelnud oma kriitilises ülevaates alaealiste tapjate uuringute kohta, et teoreetikud ei ole jõudnud kindla põhjuse, grupi või suunani, mis suudaksid ette näha ja seletada alaealiste poolt toimepandud tapmisi ja mõrvasid (Adams 1974).

Duncan ja Duncan (1971) on oma uurimuse põhjal välja arendanud nimekirja seitsmest riskitegurist, mis võivad alaealises esile kutsuda tapjaliku käitumise:

1. lapse vaenulike reaktsioonide intensiivsus,
2. lapse võime kontrollida oma impulsiivset käitumist,
3. lapse oskus leida rasketele elu situatsioonidele alternatiivseid võimaluseid,
4. tulevase ohvri provokatiivsus,
5. tulevase ohvri abituse määr,
6. ligipääs relvadele,
7. tulevase kurjategija tehtud tapmisähvarduste ajalugu. (Duncan & Duncan 1971, ref Heckel & Shumaker 2001: 5).

Cornell, Benedek ja Benedek (1987) tutvustasid oma uurimuses alaealiste kurjategijate jaotust, mis jagas alaealised kurjategijad kolme rühma:

1. psüühikahäirega alaealised, kellel olid selged psüühikahäired tapmist toime pannes;
2. ilma psüühikahäireteta alaealised, kes sattusid isikutevahelisse konflikti ning panid konflikti käigu toime tapmise;
3. mitte psüühikahäirega alaealised, kes teise kuriteo käigus panid toime tapmise.

Cornell, Benedek ja Benedek arvasid, et need kolm gruppi on piisavad jagamiseks ära kõik erinevad alaealised tapjad. Oma väite kontrollimiseks tegid nad 72. alaealisest tapjast koosneva grupiga kontrolli. Psüühikahäiregruppi liigitati 5 alaealist tapjat, kuriteogruppi 37 ja konfliktigrupi 30. Kuriteo- ja konfliktigrupi võrreldes avastati, et kuriteogrupi liikmed tapavad tõenäolisemalt võõraid, neil on kaasosaline, põgenevad sündmuskohalt ja on kuritegu toime pannes eufooria seisundis. Samas konfliktigrupi liikmed tapavad tõenäolisemalt perekonnaliikmeid, tegutsevad üksi, kasutavad relva (tavaliselt tulirelva) ja tabatakse sündmuskohal. (Cornell, Benedek & Benedek 1987, ref Heckel & Shumaker 2001: 24)

Vägivaldset käitumist esilekutsuvad tegurid ehk riskitegurid

Heide on jaganud alaealisi tapmiseni viivad tegurid viieks suuremaks rühmaks: situatsiooni tegurid (lapse kuritarvitamine, lapse tähelepanuta jätmise, positiivse mees rolli puudumine), sotsiaalsed mõjutused (vägivalla nägemine), ressurssidele ligipääs (ligipääs relvadele, alkoholi ja narkootikumide tarvitamine, vaesus ja ressursside puudus), personaalsed tunnused (madal enesehinnang, võimetus tegeleda negatiivsete tunnetega, igavus ja puudus millegi edasiviivaga tegeleda, halb otsustusvõime, eelarvamused ja viha) ning kogunenud mõjud (vähe kaotada või pole enam midagi kaotada, bioloogiline ühendus). (Heide 1997)

Kuigi enamus lastest, kes on perevägivald ohvrid või on seda pealt näinud ei kasva alaealistest tapjateks, siis uuringud näitavad, et nendel lastel on suurem risk sooritada õigusrikkumisi. Varasemad uuringud on näidanud, et alaealiste tapjate minevikus on olnud lapse kuritarvitamist, tähelepanuta jätmist ja vanemate vägivald mõju. (Heide 1999: 38)

Mõned lapsed, keda on füüsiliselt, seksuaalselt, verbaalselt ja psüühiliselt kuritarvitatud tapavad kuritarvitajast vanema, kellel on tavaliselt probleemid alkoholi või muude sõltuvusainetega. Tüüpiliselt on need lapsed olnud ohvrid kuritarvitustele ja eemale tõukamistele. Nad tapavad, sest nad kardavad või nad ei näe teisi väljapääse, kuidas sellisest situatsioonist põgeneda või kuidas seda kuritarvitamist lõpetada. (Heide 1992)

Alaealiste vägivald kasv ning vägivald nägemine meediast on olnud korrelatsioonis. Viimaste kümnenditega on filmid ja telesarjad muutunud vägivaldsemaks, samuti kajastavad ka uudised rohkem vägivaldseid juhtumeid. (Heide 1999: 42)

Paljud alaealised tapjad on pärit vaestest peredest. Röövimiste ja vargustega teenivad nad omale raha, mille eest ostetakse alkoholi, narkootikume ja muid sõltuvusaineid. (Heide 1999: 46)

Alaealised tapjad on peaaegu alati isiksuse poolest madala enesehinnanguga. Nad võivad näida tugevate ja lahedatena, kuid sisemuses tunnevad nad ennast ebakindlalt ning nad ei usu, et saavad hakkama tavakohastes tegevustes, nagu näiteks kool, sport ja töö. Veel üks tavaline tunnus alaealiste tapjate puhul on võimetus ohjata tugevaid negatiivseid emotsioone, nagu näiteks viha ja kadedus. Paljud neist noortest - täpsemalt need, kes ei ole hästi sõbrunenud, on madala stressi taluvusega ja õrna eneseidentiteediga. Kui neid on valesti koheldud, siis neid valdab viha ja peavad vajalikuks anda vastulööök. (Heide 1999: 47)

Paljud alaealised tapjad selgitasid, et tapmise õhtul nad olid koos sõpradega väljas joomas ning sõltuvusaineid tarvitamas, kui üks sõpradest tegi ettepaneku kedagi röövida. Kuigi enamus poisse olid röövimisi mitmel korral toime pannud, siis seekordne rööv läks teistmoodi. Midagi juhtus ootamatult röövimise hetkel ning rööv muutus hoopis tapmiseks. (Cheatwood 1996, ref Heide 1999: 48)

Paljudel noortel on aga halb hindamisvõime. Nad saavad tapmises kaasosaliseks mitte viha ega elamuste otsimise tõttu, vaid pigem sellepärast, et nad on valel ajal vales kohas. (Heide 1999: 48)

Vägivaldne käitumine võib tuleneda suhteliselt püsivatest seisunditest või ajutistest olekutest. Suhteliselt püsivad seisundid võivad tuleneda geneetiliselt, juhtumistest kui ollakse loote staadiumis või juhtumistest kui oleks puberteedi staadiumis, sünnituseelsetest õnnetustest või sünnitustraumadest. Suhteliselt ajutised olekud võivad esile kerkida puhtalt seesmisest tegevusest (näiteksaju tegevuse häire) või läbi vastuste väliste stressitekitajate, stiimul, mis tõstab seksu, alkoholi või muu psühhoaktiivse aine tarbimine või mõned muud välised stiimulid. (Reiss & Roth 1993, ref Heide 1999: 50)

Psühhiaatrilised ja psühholoogilised tegurid

Mitmed uuringud viitavad, et alaealised tapjad on kannatanud lühikeste psühhodünaamiliste episoodide all, mis andsid järele alles pärast tapmist. Seda kutsutakse episoodiliseks kontrolli alt väljumise sündroomiks ja seda iseloomustatakse läbi juhuste, kus isik, kellel on ego areng kahjustada saanud, kaotab enesevalitsuse. Isiksusehäired ja käitumishäired on kõige levinumad diagnoosid alaealiste tapjate puhul. Samuti on diagnoositud tähelepanu puudujääki ja hüperaktiivsust. (Heide 1999: 31)

Aastate 1940, 1950, 1960 ning 1970 kirjandus viitab, et psühhodünaamilised tegurid panevad alaealised tapma. Nende tegurite hulgas on kahjustatud ego areng, lahendamata Oedipuse kompleks ja sõltuvuse vajadused, asendatud viha, ohvri dehumaniseerimine ja eneseimetlemise puudujäägid. Enamuses uuringutest selgub, et alaealised tapjad on harva psühhopaadid. Mõned uuringud aga täheldavad sagedasi psühhooside esinemist või episoodilisi psüühilisi sümptomeid ja teisi tõsiseid vaimseid haiguseid (näiteks tujude häire). (Heide 1999: 30)

Psühhiaatrilisele alaealiste tapjate klassifitseerimisele pani oma uurimusega aluse Stearns (1957). Miller ja Looney (1974) klassifitseerisid oma uurimuses alaealised tapjad väga sarnaselt Stearns mudelile. Milleri ja Looney uurimuse psühhoanalüütilistest rühmadest pidasid Heckel ja Shumaker kõige olulisemaks kolme rühma, mis on võimalikeks tapja sündroomideks:

1. suur risk: täielik dehumaniseerimine,
2. suur risk: osaline dehumaniseerimine seotuna episoodilise kontrollimatusega,
3. madal risk: lühiajaline dehumaniseerimine seostatuna episoodilise kontrollimatusega, mis vajab konsensusliku kontrolli.

Heckel ja Shumaker arvavad, et dehumaniseerimine ja episoodiline kontrollimatus on kaks peamist põhjust, miks alaealised tapavad. (Heckel & Shumaker 2001: 20-21)

Dehumaniseerimine on inimlikest omadustest ilmajätmine ehk isik ei näe teist isikut inimesena vaid objektina. Episoodilise kontrollimatuse sündroom on kooslus ebanormaalsest, episoodilisest ning sageli vägivaldsest ja kontrollimatust sotsiaalsest käitumisest.

Alkoholi ja muude sõltuvusainete mõju

Myers ja Kempf leidsid oma 1990ndal aastal tehtud uuringus, et 14st uuritavast alaealisest tapjast pooled olid mingitest sõltuvusainetest sõltuvuses (Myers & Kempf 1990, ref Heide 1999: 32). Ka ühes hilisemas Myers'i ja Scott'i poolt läbi viidud uuringus jõuti 18 alaealise mõrvalugusid uurides samale järeldusele (Myers & Scott 1998). Lisaks leidis Susan Bailey 1996ndal aastal teostatud uuringu käigus, et kahekümnest alaealisest tapjast 75% kuritarvitas alkoholi ning 35% narkootikume (Bailey 1996, ref Heide 1999:32). Soomes leiti 1997ndal aastal tehtud uuringus, et kolmeteistkümnest alaealisest tapjast 10 olid alkoholist sõltuvuses (Santilla & Haapasalo 1997).

Sorrelli uuring Californias, mis avaldati 1977. aastal, näitab, et umbes 25% (kaheksal juhul kolmekümne ühest) alaealisest tapjast olid alkoholi ja/või narkootikumide mõjude all tapmise momendil (Sorrells 1977). Cornell leidis oma uuringus 10 aastat hiljem, et rohkem kui 50% (kolmekümne kaheksal seitsmekümne kahest) nende uurimisrühma alaealistest tapjatest panid kuritöö toime joobesolekus (Cornell, Benedek & Benedek 1987). Sarnastele tulemustele on jõudnud ka teised uuringud.

Fendrich ja kolleegid võrdlesid sõltuvusainete seotust tapmisega 16- ja 17-aastate alaealiste tapjate ning nelja erineva vanuserühma täiskasvanud tapjate vahel. Rühmi võrreldi elu jooksul sõltuvusainete kasutamise põhjal, tapmisele eelnenud nädalal sõltuvusainete kasutamise põhjal ja tapmise ajal sõltuvusainete mõju all olemise põhjal. Üldiselt oli alaealiste tapjate seas sõltuvusainete kasutamine vähem levinud kui täiskasvanud tapjate seas. Kuueteistkümnest alaealisest tapjast väitsid kaheksa, et nad olid sõltuvusainetest mõjutatud tapmise ajal. Nendest kaheksast alaealisest tapjast olid viis tarvitanud alkoholi ning kolm kanepit. Ainult kolm alaealist olid tarvitanud kokaiini, heroini või psühhotroopset ainet. Uurimisrühm hoiatas arvamuse eest, et sõltuvusainete tarvitamine ei ole riskifaktoriks vägivaldsele käitumisele ja tapmistele alaealiste seas. (Fendrich, Mackesy-Amiti, Goldstein, Spunt & Brownstein, ref Heide 1999: 33)

Paul Goldstein teoretiseeris, et sõltuvusained ja vägivald võivad seotud olla kolmel viisil: psühhofarmakoloogia, majanduslikud põhjused ja süstemaatilisus (Heide 1999: 76).

Psühhofarmakoloogia: mõned inimesed võivad käituda vägivaldselt lühi- või pikaajalise keemiliste mõjude tagajärjel, mis on põhjustatud teatud sõltuvusainete tarbimisest. Vägivaldne käitumine ei ole mõnikord tahtlik, kuid vahel tarbivad isikud sõltuvusaineid selleks, et vähendada ärevust või saada julgust mõeldud teo korda saatmiseks. Mõned isikud võivad muutuda vägivaldseks suurenenud ärritatus tõttu, mis on põhjustatud sõltuvusainete võõrutamisest. Mõned inimesed käituvad pärast sõltuvusainete tarvitamist nii, et nendest võivad saada vägivalla ohvrid. (Heide 1999: 76)

Majanduslikud põhjused: kroonilised sõltuvusainete tarvitajad võivad toime panna kuriteo, kaasa arvatud vägivaldse kuriteo, nagu näiteks röövimine, et saada raha sõltuvusainete ostmiseks. Mõnikord ei plaanita kasutada vägivalda, kuid kui teo toimepanemisel ilmnevad ootamatud asjaolud, siis seda siiski tehakse. Olukord võib kiiresti muutuda näiteks tulenevalt sõltuvusainete mõju all olemise paanikast või ohvri ootamatutest reaktsioonidest. (Heide 1999: 76)

Süstemaatilisus: Vägivaldsus, mis on seostatud sõltuvusainete levitamise ning tarvitamisega. See vägivaldsus on osa äritegemisest mustal turul ja hõlmab endas narkodiileritelt röövimist, territoriaalsed vaidlused narkodiilerite vahel ja informaatorite elimineerimine. See võib endas hõlmata ka vaidluseid kasutajate vahel sõltuvusainete üle või sõltuvusainete omamise üle. (Heide 1999: 76)

Huvitav leid kirjanduses on, et mõned keelatud sõltuvusained, nagu näiteks kanep ja opiaadid, pigem vähendavad riski agressiivsusele (välja arvatud juhtudel, kui võõrutatakse sõltuvusest). Teised sõltuvusained, nagu näiteks kokaiin, amfetamiin ja fentsükliidiin ehk PCP, on seotud vägivaldsusega ainult teisejärgulise tunnusena üldises korrapäratus käitumismustris, mis võib vastata paranoiale või psühhosile. Loomade peal läbi viidud uuringutest on leitud, et väikese koguse alkoholi tarbimine toob endaga kaasa agressiivse käitumise paljude loomaliikide puhul - kaladest primaatideni. (Osgood 1998: 16-17)

2. UURING

2.1 Uuringu eesmärk

Käesoleva uuringu peamiseks eesmärgiks on anda statistiline ja sotsioloogiline ülevaade Eesti alaealistest tapjatest ning koostada alaealise tapja profiil.

Autori püstitatud hüpoteesideks on:

1. Vähemusrahvusest alaealiseid tapjaid on rohkem kui Eesti rahvusest alaealiseid tapjaid.
2. Enamus alaealiseid tapjaid on enne tapmise toimepanemist jäänud silma õigusrikkumistega.
3. Enamus alaealistest tapjatest tarvitavad mingeid sõltuvusaineid.

2.2 Valim ja uurimise meetod

Uurimise meetodiks on dokumentide analüüs. Käesolev uuring on läbiviidud Harju, Tartu, Viru ja Pärnu maakotude alaealiste tapjate toimikute põhjal. Alaealiste tapjate toimikute leidmiseks töötas autor läbi Riigi Teataja koduleheküljel olevad maa- ja ringkonnakohtute lahendid aastast 2002-2012. Otsingu kriteeriumeid oli kaks: teo toimepanemine alaealisena ja teo kvalifitseeritus KrK §100/101 või KarS §113/114 järgi. Kuna Riigi Teataja lehel olev kohtulahendite otsing ei võimalda eraldi otsida teo toimepanemist alaealisena, siis tuli autoril leida kõigepealt tapmise või mõrvaga seotud kohtulahendid, mida ühtekokku oli umbes 1000. Tuleb märkida, et kõik need 1000 kohtulahendit ei olnud unikaalsed, väga paljud kordusid ja mõnel juhul rohkemgi kui 2 korda. Peale kohtulahendite leidmist asus autor neid läbi töötama, et leida nende hulgast need kohtulahendid, mis vastaks teisele kriteeriumil ehk teo toimepanijaks oleks alaealine. Autor pöördus Justiitsministeeriumi poole, et saada andmeid 2002-2012 aastate alaealiste tapjate kohta kuid vastusest selgus, et neil selliseid andmeid pole. Autoril soovitati omandada need andmed eelpool kirjeldatud meetodil kuid selline meetod ei garanteeri, et saadud on kõik andmed 2002-2012 aastate alaealiste tapjate kohta. Selline meetod ei garanteeri absoluutset täpsust, sest paljudes kohtulahendites on isikuandmed varjatud või ei ole neid üldse kirjas. Samuti piiritleb selline meetod alaealiste vanuse 14-17

aastasteks, sest Eesti seaduste kohaselt on alla 14-aastased süüvõimetud ning nende karistamine on süü puudumise tõttu välistatud.

Kokku leidis autor 38 kohtulahendit, mis vastas mõlemale kriteeriumile. Seejärel kontakteerus autor maakohtutega, et saada luba vastavate kohtutoimikutega tutvumiseks. Autor sai kohtutoimikutega tutvumiseks loa kõigilt neljalt maakohtult. Harju maakohtus oli kohtutoimikuid kokku 15, Tartu maakohtus 4, Viru maakohtus 13 ja Pärnu maakohtus 6.

Seejärel asus autor kohtutoimikutega tutvuma. Tutvumist alustas autor 07.02.2014 ning kõikide kohtutoimikutega jõudis tutvutud 07.03.2014 ehk täpselt kuu ajaga. Esimeseks kohtutoimikutega tutvumise paigaks oli Pärnu maakohus, kus autor käis kohtutoimikutega tutvumas kahel korral Pärnu kohtumajas. Kuuest kohtutoimikust sobisid uuringu jaoks kõik kuus. Teiseks kohtutoimikutega tutvumise paigaks oli Viru maakohus, kus autor käis kohtutoimikutega tutvumas kolmel korral, kaks korda Rakvere kohtumajas ja ühel korral Jõhvi kohtumajas. Kolmeteistkümnest kohtutoimikust sobisid uuringu jaoks kaksteist kohtutoimikut, ühe kohtutoimiku puhul oli teo toimepanijaks täisealine isik. Kolmandaks kohtutoimikutega tutvumise paigaks oli Harju maakohus, kus autor käis kohtutoimikutega tutvumas kahel korral, Liivalaia kohtumajas. Viieteistkümnest kohtutoimikust sobisid uuringu jaoks kolmteist kohtutoimikut, ühe kohtutoimiku puhul oli toimepanijaks täisealine isik ning teise puhul olid toimepanijad hilisemas ringkonnakohtu otsuses õigeks mõistetud seoses piisavate tõendite puudumisega. Neljandaks kohtutoimikutega tutvumise paigaks oli Tartu maakohus, kus autor käis kohtutoimikutega tutvumas ühel korral, Tartu kohtumajas. Neljast kohtutoimikust sobisid uuringu jaoks kolm kohtutoimikut, ühe kohtutoimiku puhul oli tegemist tapmiskatsega. Seega 38 kohtutoimikust oli uuringu jaoks sobilikke 34.

Kohtutoimikute analüüsimisel keskendus autor toimepanijat, ohvrit ning tegu iseloomustavatele andmetele. Toimepanija kohta huvitas autorit toimepanija vanus, sugu, elukoht, haridus, iseloom, varasemad õigusrikkumised, tegevused, perekond, rahvus, sõltuvusainete kuritarvitamine ja tervis. Ohvrit iseloomustavatest andmetest huvitas autorit vanus, sugu ja tundmine. Tegu iseloomustavatest andmetest huvitas autorit mitmekesi tegu toime pandi, kas tegemist oli mõrva või tapmisega, kuidas, miks, kus kohas ja millal sündmus aset leidis ning kas teo sooritajad olid joobes.

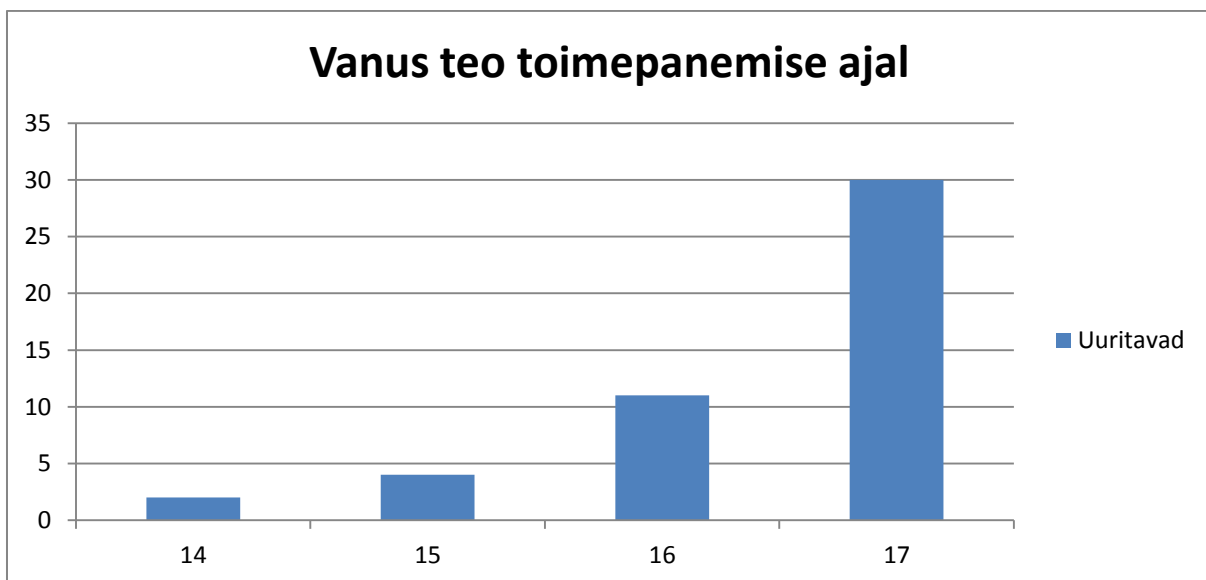
2.3 Uurimistulemuste analüüs

Autor on uurimistulemuste paremaks arusaamiseks jaganud tulemused kolme rühma, esimene rühm iseloomustab teo toimepanijat, teine ohvrit ning kolmas tegu ennast.

Toimepanija

34 kohtutoimiku peale oli alaealised tapjaid kokku 47 ning ohvreid 37.

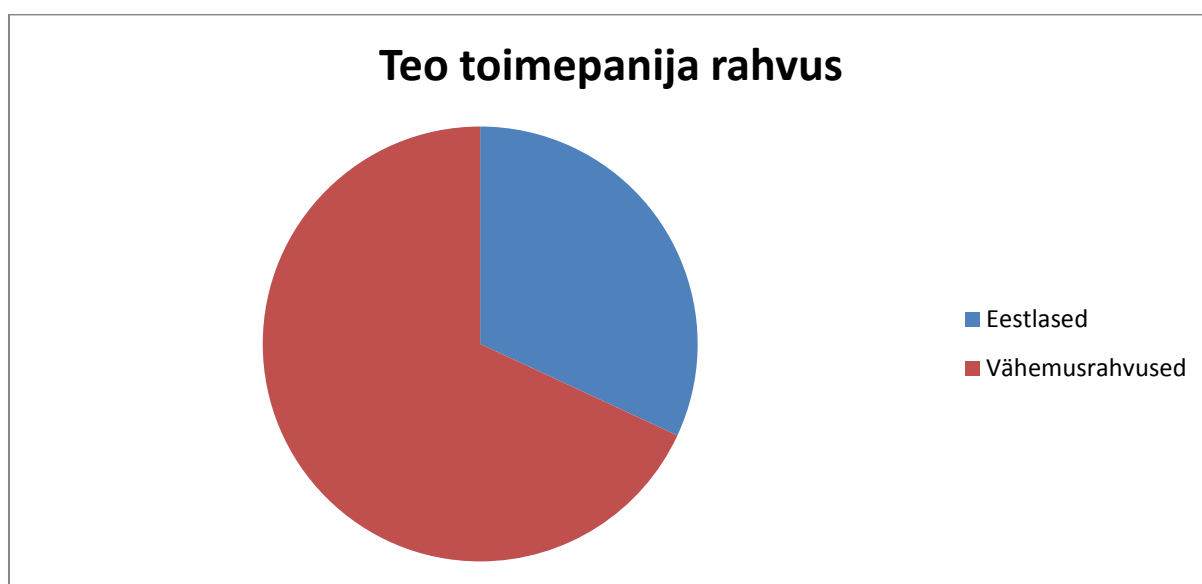
47 uuringusse kuuluva alaealise tapja vanus jäi toimepanemise ajal (Joonis 1) 14-17 eluaasta vahele, neist 4% (2 uuritavat) olid teo toimepanemisel 14 aastased, 9% (4 uuritavat) 15 aastased, 23% (11 uuritavat) 16 aastased ja 64% (30 uuritavat) 17 aastased. Sarnast tapmistehulga tõusu seoses vanusega on tähendatud ka USA-s läbiviidud uuringutes (vt Tabel 1, lk 14).

Joonis 1. Vanus teo toimepanemise ajal

Järgmisena vaatleb autor alaealiste tapjate soolist jaotust (Lisa 1.1). 47 uuringusse kuuluvast alaealisest tapjast 83% (39 uuritavat) olid meessoost ning 17% (8 uuritavat) olid naissoost. Sarnasele tulemusele, et suurem enamus alaealistest tapjatest on meessoost on jõudnud põhimõtteliselt kõik alaealiste tapjate kohta tehtud uuringud (vt lk 11, 13 ja 14).

Lisaks huvitab autorit toimepanija rahvus (Joonis 2). 47 uuringusse kuuluva alaealise tapja hulgast olid enamuse vähemusrahvustest, nende hulk moodustas 68% (32 uuritavat) ning eestlaseid olid 32% (15 uuritavat). Võrdluseks Eesti rahvastikus oli 2012 aastal eestlaste osatähtsus 69% (Rahvaarv...01.03.2014.). Seaduspärasuse, et alaealiste tapjate seas esineb rohkem vähemustest alaealised, avastati USA kriminoloogide poolt juba aastakümneid tagasi kuid nüüd leidis see kinnitust ka Eesti andmete põhjal. (vt Tabel 1, lk 14). Sellega on saanud kinnitust ka autori esimene hüpotees, et vähemusrahvusest alaealised tapjaid on rohkem kui Eesti rahvusest alaealised tapjaid.

Joonis 2. Teo toimepanija rahvus

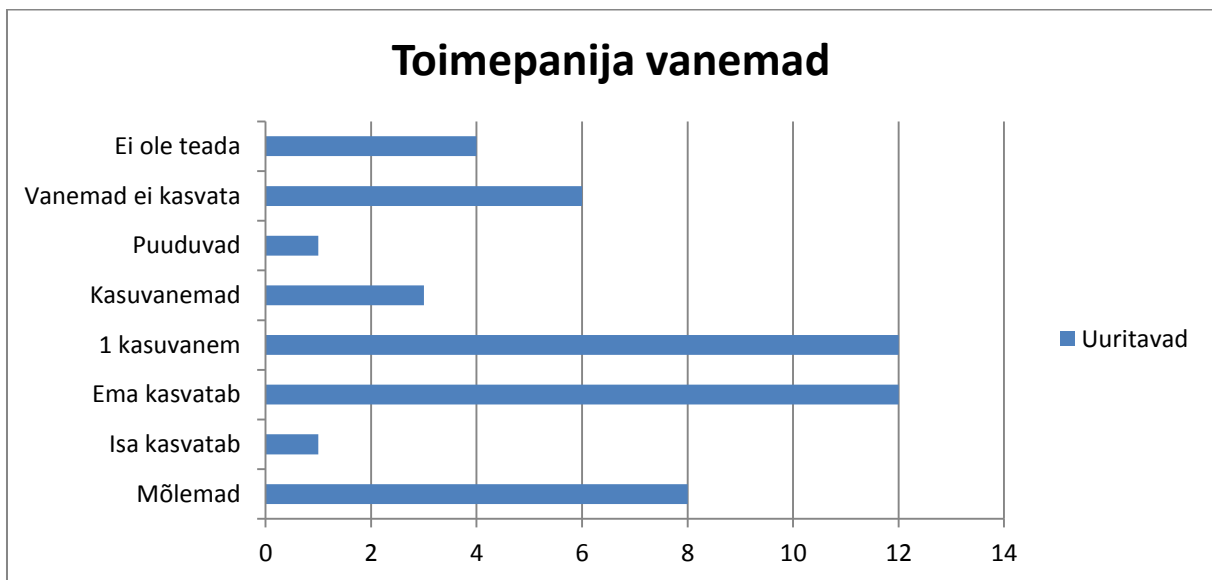
Kuigi toimepanijate hulgas on ülekaalus vähemusrahvusest alaealised tapjad, siis autor peab oluliseks ka Eesti alaealiste tapjate kodakondsuse teadmist (Lisa 1.2). 47 uuringusse kuuluva alaealise tapja hulgast olid enamuse Eesti kodanikud, Eesti kodanike hulk oli 68% (32 uuritavat), kodakondsuseta oli 22% (10 uuritavat), Vene kodanikke oli 4% (2 uuritavat), 4% (2 uuritava) puhul ei ole kodakondsus teada ja 2% (1 uuritav) oli Ukraina kodanik.

Iseloomuomadusi tuvastas autor 41 uuritaval 47-st. Levinumateks iseloomuomadusteks olid uuritavatel: kinnine 29% (12 uuritavat), rahulik 24% (10 uuritavat), sõbralik 17% (7 uuritavat), kergesti ärrituv 15% (6 uuritavat), agressiivne 15% (6 uuritavat), viisakas 12% (5 uuritavat), vaikne 12% (5 uuritavat) ja valelik 12% (5 uuritavat). Kokku tuvastas autor 67

erinevat iseloomuomadust alaealiste kohtutoimikutest, eelpool on välja toodud kõige levinumad neist.

Elukoht enne teo toimepanemist õnnestus autoril tuvastada kõigi uuritavate puhul (Lisa 1.3 ja 1.4). 36% (17 uuritavat) elasid Põhja-Eestis, 30% (14 uuritavat) elasid Ida-Eestis, 19% (9 uuritavat) elasid Lääne-Eestis ja 5% (7 uuritavat) elasid Lõuna-Eestis. 89% (42 uuritavat) elasid linnas, 6% (3 uuritavat) elasid alevis ja 4% (2 uuritavat) elasid külas. Uuringutest on samuti selgunud, et enamik alaealiseid tapjaid elab linnades (vt lk 10). Arvestades Eesti rahvastiku jaotust on piirkonniti alaealiste tapjate elukohtade jagunemine normi kohane.

Edasi huvitavad autorit toimepanija vanemad (Joonis 3). 26% (12 uuritava) puhul kasvatab neid ema ehk elatakse koos emaga, 26% (12 uuritava) puhul kasvatakse perekonnas, kus on 1 bioloogiline vanem ja 1 kasuvanem, enamasti on kasuvanemaks kasuisa. 17% (8 uuritava) puhul kasvatakse perekonnas, kus on mõlemad bioloogilised vanemad koos. 13% (6 uuritava) puhul kasvatakse lastekodudes või vanavanematega. 8% (4 uuritava) puhul puuduvad andmed perekonna kohta. 6% (3 uuritava) puhul kasvatavad neid kasuvanemad, kes on nad lapsendanud. 2% (1 uuritava) elab koos isaga ja 2% (1 uuritava) elab ilma vanemateta, elab sõprade ja tuttavate juures.

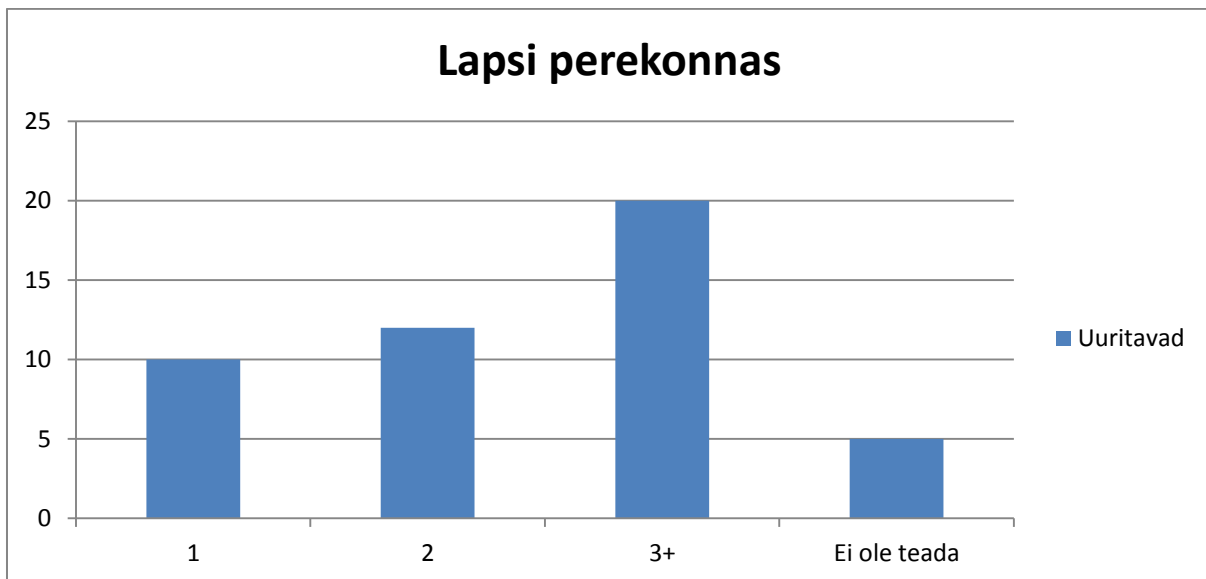
Joonis 3. Toimepanija vanemad

Lisaks soovis autor teada saada, et kas toimepanija vanemad elavad koos (Lisa 1.5). 68% (32 uuritava) vanemad on lahutatud, 15% (7 uuritava) vanemad elavad koos, 9% (4 uuritavat) ei

tea oma vanemaid, 9% (4 uuritava) vanemate kohta ei ole teada andmeid. USA-s läbiviidud uuringutes on samuti leitud, et enamasti kasvavad alaealised tapjad mitte täielikes perekondades (vt lk 13).

Miks on vanemad lahutatud (Lisa 1.6)? 40% (19 uuritava) puhul ei ole teada, miks vanemad lahutasid, 15% (7 uuritava) vanemad ei ole lahutatud, 15% (7 uuritava) vanemate lahutuse põhjuseks on olnud ühe vanema surm, 9% (4 uuritava) vanemate lahutuse põhjuseks on olnud vanema alkoholi kuritarvitamine, 9% (4 uuritava) vanemate kohta andmed puuduvad, 6% (3 uuritaval) on mõlemad vanemad surnud, 2% (1 uuritava) puhul on vanemate lahutuse põhjuseks olnud tülid.

Samuti peab autor oluliseks toimepanija perekonnas olevate laste hulka (Joonis 4). 43% (20 uuritavat) on pärit perekonnast, kus on 3 või rohkem last, 26% (12 uuritavat) on pärit perekonnast, kus on 2 last, 21% (10 uuritavat) on pärit perekondadest, kus nad on olnud ainukesed lapsed ja 11% (5 uuritava) puhul ei ole teada mitu last perekonnas oli.

Joonis 4. Lapsi perekonnas

Milline oli toimepanija perekonna majanduslik seis (Lisa 1.7)? 49% (23 uuritava) perekonna majanduslik seis on halb, 26% (12 uuritava) perekonna majanduslik seis on rahuldav, 15% (7 uuritava) perekonna majanduslik seis on hea ja 11% (5 uuritava) perekonna majanduslik seis ei ole teada. Halb majanduslik seis tähendab seda, et perekonnas ei ole raha, et ülal pidada perekonda, ollakse võlgu ning elatakse väga halvades tingimustes. Rahuldav majanduslik seis

tähendab seda, et perekond elas normaalsetes tingimustes, teenitud raha kulus söögi, elamise ja vajalike asjade peale, vaba raha ei olnud. Hea majanduslik seis tähendab seda, et perekonnal olid head elamise tingimused, vajalikud asjad olid olemas, lisaks jäi raha üle ka meelelahutuse ja muude eluks mitte vajalike asjade peale. Majanduslikult halba seisuga alaealiste tapjate puhul on tähendatud ka Corder-i ja tema kaaslaste poolt läbiviidud uuringus (vt lk 15).

Järgnevalt vaatleb autor, kuidas sai toimepanija läbi oma vanematega (Lisa 1.8). 53% (25 uuritaval) puudusid suhted oma isaga, võrdluseks 15% (7 uuritaval) puudusid suhted oma emaga. 40% (19 uuritaval) olid head suhted oma emaga, võrdluseks 21% (10 uuritaval) olid head suhted isaga. 2% (1 uuritaval) olid head suhted kasuemaga, võrdluseks 6% (3 uuritaval) olid head suhted kasuisaga. 17% (8 uuritaval) olid neutraalsed suhted emaga, võrdluseks 6% (3 uuritaval) olid neutraalsed suhted isaga. 6% (3 uuritaval) olid neutraalsed suhted kasuisaga, võrdluseks 2% (1 uuritaval) olid neutraalsed suhted kasuemaga. 15% (7 uuritaval) olid halvad suhted emaga, võrdluseks 4% (2 uuritaval) olid halvad suhted isaga. 15% (7 uuritaval) olid halvad suhted kasuisaga, võrdluseks 2% (1 uuritaval) olid halvad suhted kasuemaga.

Samuti on oluline, millised olid toimepanija suhted oma õdede ja vendadega (Lisa 1.9). 30% (14 uuritaval) on suhted õdede ja vendadega head, 30% (14 uuritaval) on suhted õdede ja vendadega neutraalsed, 21% (10 uuritaval) puuduvad suhted õdede ja vendadega, sest nad on pere ainukesed lapsed, 11% (5 uuritava) puhul ei ole teada nende suhted õdede ja vendadega, 4% (2 uuritaval) on õdede ja vendadega halvad suhted ja 4% (2 uuritaval) puuduvad suhted oma õdede ja vendadega.

Kuna paljudel alaealistel tapjatel puudusid suhted oma isaga, siis huvitas autorit, kas üheks põhjuseks võib olla vanema surm (Lisa 1.10). 68% (32 uuritaval) on mõlemad vanemad elus, 13% (6 uuritava) puhul ei ole teada, kas vanem või vanemad on surnud või elus, 13% (6 uuritaval) on surnud isa, 4% (2 uuritaval) on surnud ema ja 2% (1 uuritaval) on surnud mõlemad vanemad. Mõnel juhul oli vanema surm vahetult eelnenud tapmise toimepanemisele.

Seoses vanemate surma ja üksikvanema poolt kasvatamisega soovis autor teada, et kas toimepanija kasvatamises osalesid vanavanemad või kas toimepanija on viibinud kasvatuslikus asutuses (Lisa 1.11 ja 1.12). 60% (28 uuritava) kasvatamises ei ole osalenud vanavanemad, 30% (14 uuritava) kasvatamises on osalenud vanavanemad ja 10% (5 uuritava) puhul ei ole teada, kas vanavanemad osalesid kasvatamises või mitte. 57% (27 uuritavat) ei

ole viibinud kasvatuslik asutuses, 30% (14 uuritavat) on viibinud kasvatuslikus asutuses ja 13% (6 uuritava) puhul ei ole teada, kas nad on kasvatuslikus asutuses viibinud.

Lisaks huvitas autorit, mida toimepanija eelnevalt teo toimepanemisele tegi (Lisa 1.13). 64% (30 uuritavat) õppis enne teo toimepanemist, 21% (10 uuritavat) ei õppinud ega töötanud enne teo toimepanemist, 13% (6 uuritavat) töötas enne teo toimepanemist ja 2% (1 uuritava) puhul ei ole teada, kas ta töötas, õppis või ei teinud kumbagi. Kuuest uuritavast, kes töötasid olid põhihariduse omandanud pooled ehk kolm uuritavat. Kümnest uuritavast, kes ei õppinud ega töötanud, olid põhihariduse omandanud neli uuritavat.

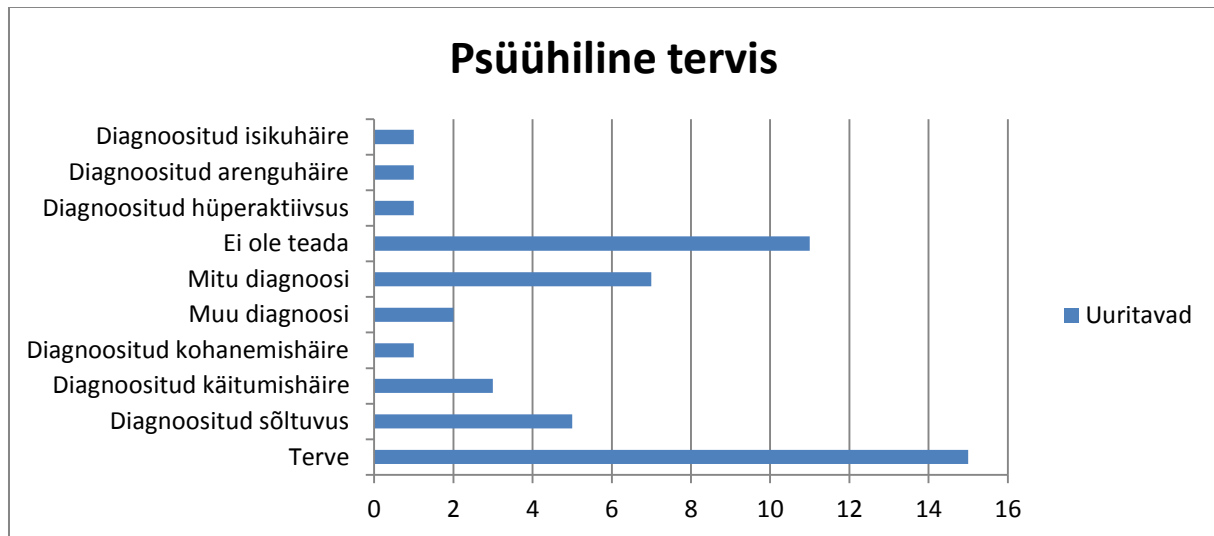
Kuna suurem osa alaealistest tapjatest õppis, siis on oluline teada, et milline oli nende haridus (Lisa 1.14). 47% (22 uuritavat) on omandanud põhihariduse, 47% (22 uuritavat) on omandanud 5-8.klassi hariduse ja 6% (3 uuritavat) on omandanud alghariduse. Kõigil uuritavatel oli vähemalt algharidus. 55% (26 uuritavat) on omandanud oma vanusele vastava hariduse, 45% (21 uuritavat) aga mitte.

Hariduse omandamine on üks asi kuid kas hariduse omandamise käigus olid toimepanijad ka edukad koolis (Lisa 1.15). 60% (28 uuritaval) olid koolis õpiraskused, 38% (18 uuritavat) olid koolis edukad õpilased ja ehk 2% (1 uuritava) kohta ei ole edukuse kohta koolis andmeid. Õpiraskustel all pidas autor silmas klassikursuste kordamist ja puudulike hinnetega eritingimustel klassi lõpetamist. Eduka õpilase all pidas autor silmas selliseid õpilasi, kes olid omandanud oma vanusele vastava hariduse ilma klassikursuseid kordamata ja olid klassikursuse lõpetanud ilma puudulike hinneteta. Ebaedukust ehk õpiraskuseid koolis on tähendanud ka mitmed teised USA-s läbiviidud uuringud (vt lk 12 ja lk 13).

Milline oli toimepanijate füüsiline tervis (Lisa 1.16)? 72% (34 uuritavat) olid füüsiliselt terved, 23% (11 uuritava) kohta puuduvad füüsilise tervise kohta andmed ja 5% (2 uuritavat) ei olnud füüsiliselt päris terved, ühel uuritaval oli tugev astma ning teine uuritav oli üle elanud 2 traumad, mis olid oma jäljed jätnud.

Lisaks füüsilisele tervisele on tähtis ka psüühiline tervis (Joonis 5). 32% (15 uuritavat) olid psüühiliselt terved, 23% (11 uuritava) puhul ei olnud nende psüühiline tervis teada, 15% (7 uuritaval) oli mitu diagnoosi, 11% (5 uuritaval) oli diagnoositud sõltuvus, 6% (3 uuritaval) oli diagnoositud käitumishäire, 4% (2 isikul) oli muu diagnoos väljatoodutest, 2% (1 uuritaval) oli diagnoositud kohanemishäire, 2% (1 uuritaval) oli diagnoositud hüperaktiivsus, 2% (1

uuritaval) oli diagnoositud arenguhäire ja 2% (1 uuritaval) oli diagnoositud isikuhäire. Sarnaseid diagnoose on täheldatud ka teistes USA-s läbiviidud uuringutes (vt lk 20).

Joonis 5. Psüühiline tervis

Kuna kõige rohkem oli diagnoositud sõltuvusi, siis soovis autor teada, kui paljud toimepanijad tarvitasid levinumaid sõltuvusaineid: sigarettide tarvitamine ehk suitsetamine (Lisa 1.17), alkoholi tarvitamine (Lisa 1.18) ja narkootikumide tarvitamine (Lisa 1.19). 57% (27 uuritavat) suitsetas, 38% (18 uuritava) puhul ei ole suitsetamine teada ja 4% (2 uuritavat) ei suitsetanud. 89% (42 uuritavat) tarbib alkoholi, 9% (4 uuritava) puhul ei ole alkoholi tarbimine teada ja 2% (1 uuritav) ei tarbi alkoholi. Alkoholi tarbimise kõrget protsenti alaealiste tapjate poolt on tähendanud ka teised uuringud (vt lk 11, 12, 19 ja 20), samas osad uuringud on jälle leidnud, et see protsent on madalam (vt lk 14). 57% (27 uuritava) puhul ei ole narkootikumide tarbimine teada, 32% (15 uuritavat) tarbib narkootikume ja 11% (5 uuritavat) ei tarbi narkootikume. Sarnast protsentuaalset narkootikumide tarbimise hulka on tähendanud ka teised uuringud (vt lk 13, 17 ja 21). Seega on saanud kinnitust ka autori kolmas hüpotees, et enamus alaealistest tapjatest tarvitavad mingeid sõltuvusaineid.

Üheks autori hüpoteesiks oli, et enamik alaealisi tapjaid on varem jäänud silma õigust rikkuva käitumisega, seega on oluline teada, et kui paljud toimepanijad on saanud eelnevalt väärteokorras (Joonis 6) või kriminaalkorras karistada (Lisa 1.20). 38% (18 uuritavat) olid

varem väärteokorras karistatud, 30% (14 uuritavat) olid varem väärteokorras saanud karistada rohkem kui viiel korral, 28% (13 uuritava) puhul ei ole teada, kas nad on varem väärteokorras karistada saanud ja 4% (2 uuritavat) ei ole väärteokorras karistada saanud. Tõenäoliselt võib olla väärteokorra eest karistus üle 90% kui oleks teada kõigi väärteokorras karistus. Põhilisteks toimepanijate väärtegedeks olid avalikus kohas alkoholi tarbimine ning tubakatoote tarbimine. 66% (31 uuritavat) ei olnud varasemalt kriminaalkorras karistatud, 23% (11 uuritavat) olid varasemalt kriminaalkorras karistatud ja 11% (5 uuritavat) olid rohkem kui ühel korral saanud kriminaalkorras karistada. Ka teised uuringud on leidnud, et alaealised tapjad on enne tapmise toimepanemist juba õigust rikkuva käitumisega silma jäänud (vt lk 19). Seega sai autori teine hüpotees, et enamik alaealisi tapjaid on varem jäänud silma õigust rikkuva käitumisega kinnitust.

Joonis 6. Väärteokorras karistus

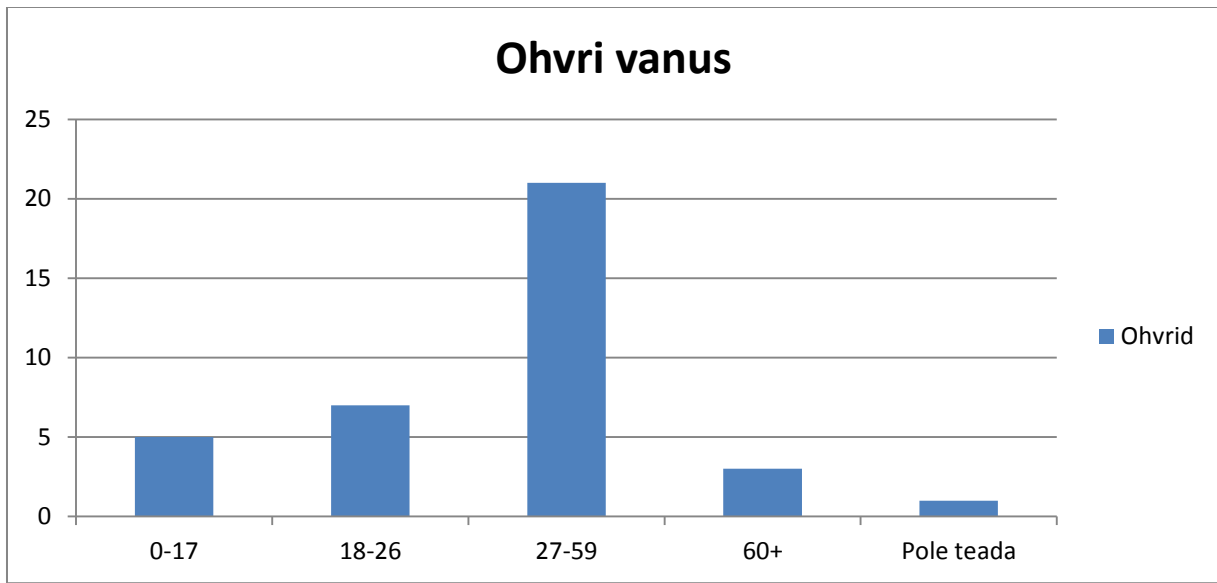
Ohver

Ohvri puhul huvitas autorit eelkõige, et kas toimepanija tundis ohvrit või oli ohver võõras (Lisa 1.21). 51% (24 uuritavat) ei tundnud oma ohvrit, 49% (23 uuritavat) tundis oma ohvrit. Kuna enamasti on toimepanijad teo toimepannud mitmekesi (vt Lisa 1.24), siis teiste uuringute kohaselt peaks olema ülekaalus võõrad ohvid (vt lk 11).

Ka ohvri sugu on oluline (Lisa 1.22). 84% (31 ohvrit) olid meessoost ja 16% (6 ohvrit) olid naissoost.

Eriti üllatavaks autori jaoks osutus ohvri vanus (Joonis 7). 57% (21 ohvrit) olid vanuses 27-59, 19% (7 ohvrit) olid vanuses 18-26, 14% (5 ohvrit) olid alaealised, 8% (3 ohvrit) olid üle 60-aastased ja 2% (1 ohvri) vanus ei ole teada. Huvitav oli see tulemus seetõttu, et alaealised tapjad tapsid enamasti endast vanemaid isikuid, oma vanuselised isikud olid alles kolmandal kohal. Seda, et alaealiste tapjate ohvriteks võivad langeda väga erinevas vanuses isikud on tähendanud ka teised uuringud.

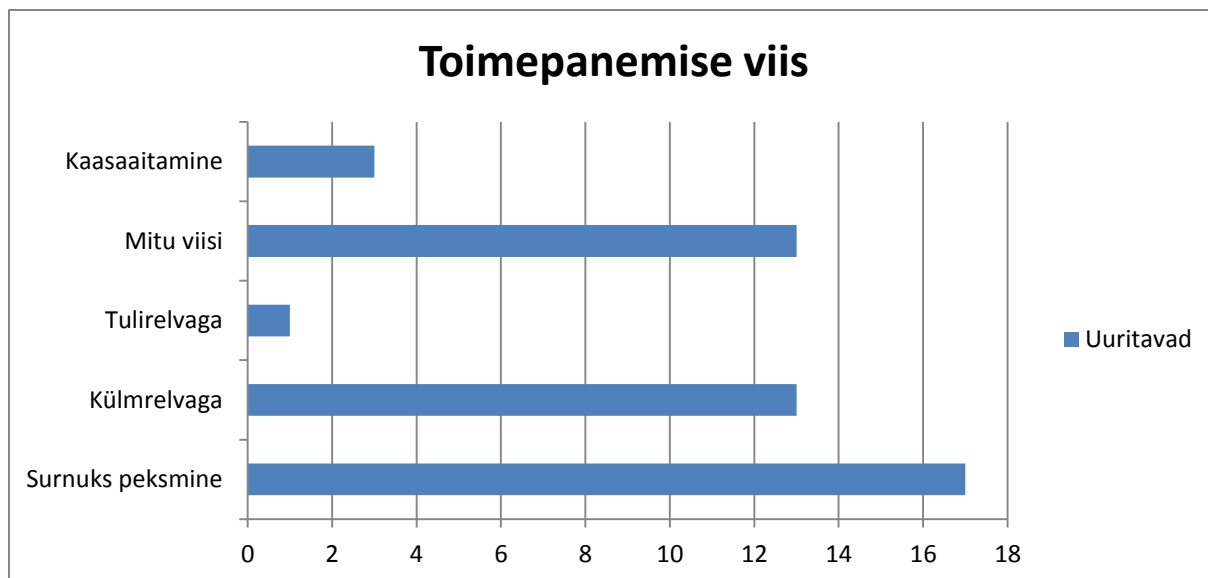
Joonis 7. Ohvri vanus

Tegu

Autori poolt analüüsitava tegevuse toimepanemise ajad on välja toodud Lisas 1.23.

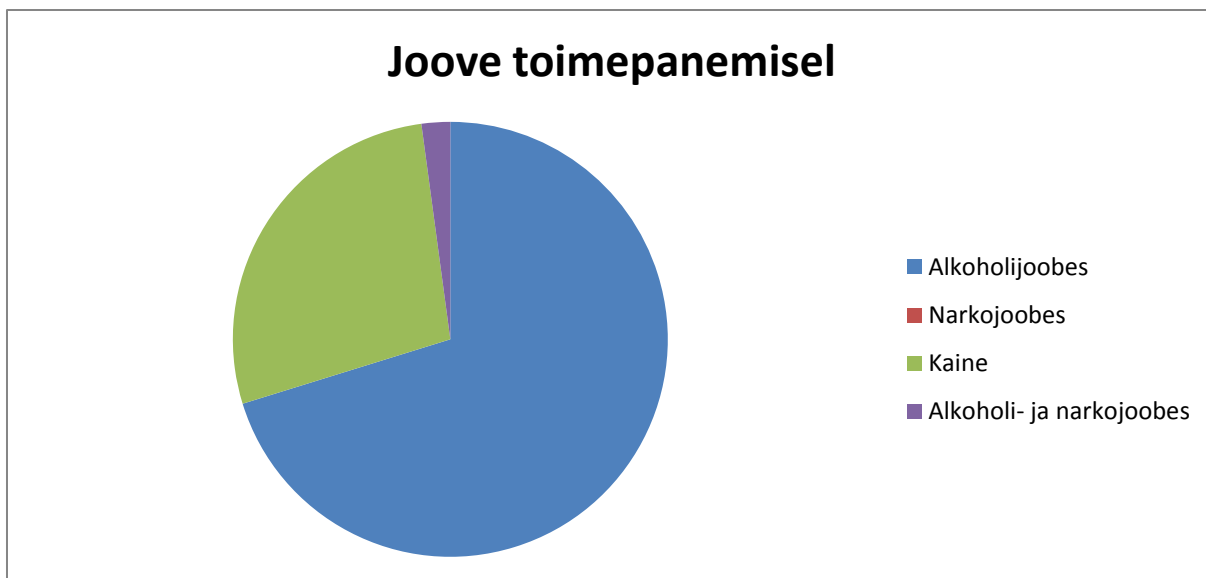
Autorit huvitas, et mitmekesi toimepanijad teo toime panid (Lisa 1.24). 38% (18 uuritavat) panid teo toime kolmekesti, 28% (13 uuritavat) panid teo toime üksinda, 21% (10 uuritavat) panid teo toime kahekesti ja 13% (6 uuritavat) panid teo toime neljakesti.

Lisaks vaatleb autor, et millisel viisil oli tegu toimepandud (Joonis 8). 36% (17 uuritavat) panid teo toime surnuks pekstes, 28% (13 uuritavat) kasutasid külmrelva, 28% (13 uuritavat) panid teo toime mitut erinevat viisi kasutades, 3% (1 uuritavat) aitasid teo toimepanemisele kaasa ja 2% (1 uuritavat) kasutas tulirelva. Kuriteo toimepanemine, kasutades mitut erinevat viisi, hõlmas endas enamasti peksmist ning lisaks sellele ka külmrelva kasutamist või kägistamist. Võrdluseks oli USA-s 1991. aastal 78% alaealiste poolt toimepandud tapmistest sooritatud tulirelvaga (vt lk 14-15).

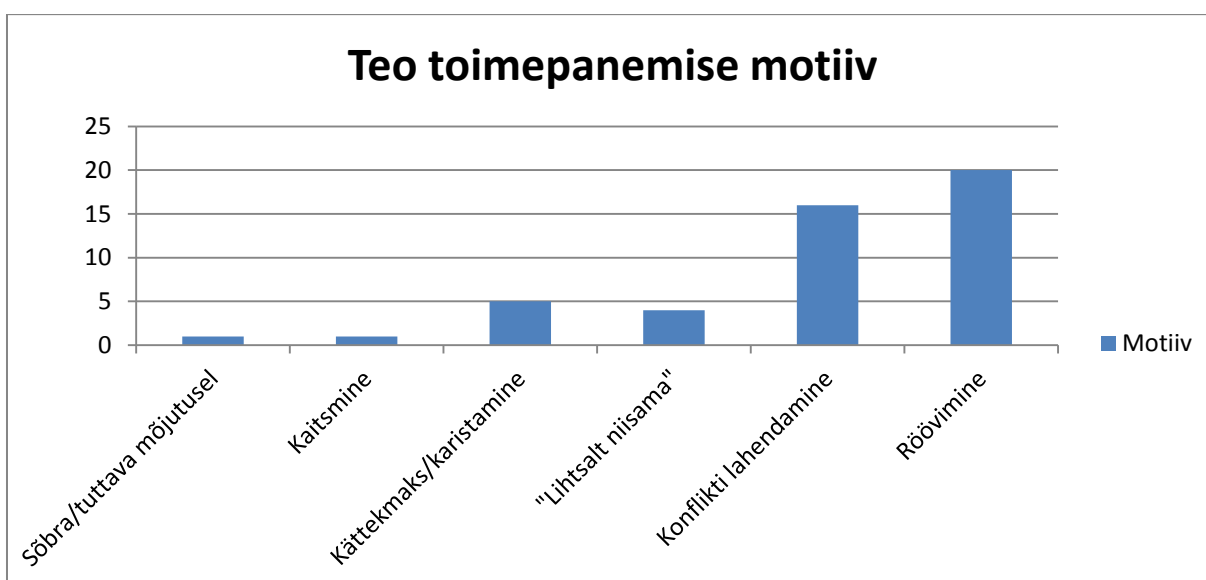
Joonis 8. Toimepanemise viis

Järgnevalt pidas autor oluliseks vaadelda toimepanija joovet (Joonis 9). 70% (33 uuritavat) olid teo toimepanemisel alkoholi joobes, 28% (13 uuritavat) olid teo toimepanemisel kained ja 2% (1 uuritav) oli teo toimepanemisel alkoholi- ja narkojoobes. Kusjuures ainult narkojoobes ei pannud ükski uuritav tegu toime. Sorrell jõudis oma 1977. aasta uuringus tulemuseni, et 25% alaealistest tapjatest olid teo toimepanemise hetkel alkoholi ja/või narkojoobes (vt lk 20). Cornell oma 1987. aasta uuringus leidis, et natuke rohkem kui 50% alaealistest tapjatest olid joobeseisundis teo toimepanemise hetkel. Sarnasele tulemusele on jõutud ka teistes uuringutes (vt lk 21). Seega autori leitud tulemus on oluliselt kõrgem võrreldes mujal maailmas tehtud uuringutega.

Joonis 9. Joove toimepanemisel

Mis motiivil toimepanija teo toime pani (Joonis 10)? 43% (20 uuritavat) pani teo toime röövimise käigus, 34% (16 uuritavat) pani teo toime konfliktisituatsioonis, 11% (5 uuritavat) pani teo toime kättemaksuks või karistamiseks, 9% (4 uuritavat) panid teo toime „Lihtsalt niisama“, 2% (1 uuritav) pani teo toime sõbra/tuttava mõjutusel ja 2% (1 uuritav) pani teo toime enesekaitseks.

Joonis 10. Teo toimepanemise motiiv

Kuna enamus Eesti alaealised tapjaid panid teo toime omakasu motiivil, siis autor soovis teada, kuidas kvalifitseeriti nende teod, kas tapmiseks või mõrvaks (Lisa 1.25). 51% (24 uuritavat) sooritasid mõrva, 47% (22 uuritavat) sooritasid tapmise ning 2% (1 uuritav) sai karistada mõlema teo eest, sest oli tapnud 2 isikut erineval viisil ja erineval ajal.

2.4 Uurimuse põhitulemused

Eesti alaealiste tapjate sotsiaalsete karakteristikute ja motivatsiooni uuringu tulemusena saab välja tuua mõningad seaduspärasused, mis alaealisi tapjaid iseloomustavad:

1. 64% alaealistest tapjatest on 17-aastased;
2. 68% alaealistest tapjatest on vähemusrahvustest;
3. 68% omab Eesti Vabariigi kodakondsust;
4. vaid 15% elab koos mõlema vanemaga;
5. 36% elab Põhja-Eestis;
6. 60% on ebaedukad õpingutes;
7. 21% ei ole teo toimepanemise ajal kasulikult hõivatud ei õppimise ega töötamisega;
8. 68% on varem väärteokorras karistatud;
9. 72% on teo toimepanemise ajal alkoholihoobes;
10. 51% puhul on teo pandud tegu tapmine raskendavatel asjaoludel ehk mõrv;
11. 43% paneb teo toime omakasu motiivil rahalise kasu saamise eesmärgil;
12. 36% kasutab ohvri surmamiseks peksmist, 28% külmrelva ning 28% mitut viisi;
13. 72% juhtudest paneb alaealine teo toime vähemalt ühe kaaslasega koos;
14. 84% nende ohvritest on mehed;
15. 79% alaealistest tapjatest on pärit mitmelapselisest perekonnast;
16. vaid 15% alaealiste tapjate perekondadest on heal majanduslikul järjel;
17. 53% alaealistest tapjatest puudusid suhted isaga;
18. 45% ei ole omandanud oma vanusele vastavat haridust;
19. 89% tarbisid alkoholi;
20. 57% nende ohvritest olid vanuses 27-59.

2.5 Alaealise tapja profiil

Kriminoloogiline profiil ja sotsiaalne profiil ning psühholoogiline portree on põhimõtteliselt üks ja sama asi. See on detailne seletus isiku iseloomujoontest, käitumismustritest ja harjumustest (What...02.03.2014.). Sellist profiili kasutavad uurijad, et täpselt prognoosida ja profileerida tundmatu kurjategija tunnuseid (Offender...02.03.2014.).

Autori koostatud Eesti alaealise tapja profiil:

1. enamasti meessoost;
2. enamasti 17-aastane;
3. enamasti vähemusrahvusest;
4. enamasti elab linnas;
5. enamasti ei kasva mõlema vanemaga perekonnas;
6. enamasti pärit mitmelapselisest perekonnast;
7. enamasti ei ela peres, mis oleks heal majanduslikul järjel;
8. enamasti puuduvad suhted isaga;
9. enamasti ebaedukas koolis;
10. enamasti hea füüsilise tervisega;
11. enamasti suitsetab;
12. enamasti tarbib alkoholi;
13. enamasti väärteokorras varem karistatud;
14. enamasti valib ohvriks mehe;
15. enamasti on ohver temast vanem;
16. enamasti paneb teo toime koos kaaslastega;
17. enamasti on teo toimepanemisel joobes.

KOKKUVÕTE

Uurimuse eesmärgiks oli anda statistiline ja sotsioloogiline ülevaade Eesti alaealistest tapjatest, analüüsides kogutud andmeid ning koostada saadud tulemuste põhjal nende kriminaalne profiil.

Uurimuse meetodiks oli dokumentide analüüs, täpsemalt alaealiste tapjate kohtutoimikute analüüs. Kõigepealt otsis autor Riigi Teataja kodulehelt kriteeriumitele vastavaid kohtuotsuseid. Olles leidnud need kohtuotsused, edastas autor kõigile Eesti neljale maakohtule avalduse nende kohtuotsuste toimikutega tutvumiseks. Tutvumise käigus tegi autor omale vajalikke märkmeid, mille põhjal hiljem saadud informatsiooni analüüsida.

Uuritavate valimi moodustasid need isikud, kelle kohtuotsused õnnestus autoril Riigi Teatajast leida.

Uurimuse põhitulemusteks on: 64% alaealistest tapjatest on 17-aastased; 68% alaealistest tapjatest on vähemusrahvustest; 68% omab Eesti Vabariigi kodakondsust; vaid 15% elab koos mõlema vanemaga; 36% elab Põhja-Eestis; 60% on ebaedukad õpingutes; 21% ei ole teo toimepanemise ajal kasulikult hõivatud ei õppimise ega töötamisega; 68% on varem väärteokorras karistatud; 72% on teo toimepanemise ajal alkoholijoobes; 51% puhul on toime pandud tegu tapmine raskendavatel asjaoludel ehk mõrv; 43% paneb teo toime omakasu motiivil rahalise kasu saamise eesmärgil; 36% peksab ohvri surnuks, 28% külmrelva ning 28% mitut viisi; 72% juhtudest paneb alaealine teo toime vähemalt ühe kaaslasega koos; 84% nende ohvritest on mehed; 79% alaealistest tapjatest on pärit mitmelapselisest perekonnast; vaid 15% alaealiste tapjate perekondadest on heal majanduslikul järjel; 53% alaealistest tapjatest puudusid suhted isaga; 45% ei ole omandanud oma vanusele vastavat haridust; 89% tarbisid alkoholi ja 57% nende ohvritest olid vanuses 27-59.

Autori koostatud Eesti alaealise tapja profiil: enamasti meessoost; enamasti 17-aastane; enamasti vähemusrahvusest; enamasti elab linnas; enamasti ei kasva mõlema vanemaga perekonnas; enamasti pärit mitmelapselisest perekonnast; enamasti ei ela peres, mis oleks heal majanduslikul järjel; enamasti puuduvad suhted isaga; enamasti ebaedukas koolis; enamasti hea füüsilise tervisega; enamasti suitsetab; enamasti tarbib alkoholi; enamasti väärteokorras varem karistatud; enamasti valib ohvriks mehe; enamasti on ohver temast vanem; enamasti paneb teo toime koos kaaslastega ja enamasti on teo toimepanemisel joobes.

Autor võrdles oma uuringuga saadud tulemusi USA-s läbiviidud uuringute tulemustega ning leidis, et Eesti ja USA alaealised tapjad on omavahel väga sarnased. Kokku leidis autor kolm erinevust Eesti ja USA alaealiste tapjate vahel. Esimeseks ja kõige suuremaks erinevuseks võrdluses USA-ga on teo toimepanemise viis. Kui USA-s panevad suurem enamus alaealistest tapjatest tapmise toime tulirelvaga, siis Eestis on see protsent autori uuringu põhjal ainult 2%. Kindlasti mõjutab seda tulemust asjaolu, et Eestis on isikul võrreldes USA-ga nii seaduslikult kui ka mustalt turult kordades raskem hankida endale tulirelva. Peamiseks teo toimepanemise viisiks on Eestis peksmine. Teiseks erinevuseks võrreldes USA-ga oli see, et Eesti alaealised tapjad tarvitavad rohkem alkoholi ning suurema tõenäosusega on nad ka teo toimepanemisel alkoholijoobes. Siin kohal tekib vahe arvatavasti USA rangemast järelevalvest ja karistusmeetmetest alaealiste alkoholi tarbimise üle ning sellest, et võrreldes Eestiga võib seal enamustes osariikides tarbida alkoholi alates 21. eluaastast. Kolmandaks erinevuseks on seos ohvri tundmise ja toimepanijate arvu vahel. Kui USA-s on tähendatud, et kui teo toimepanijaid on mitu, siis tapetakse enamasti võõras isik, siis Eesti alaealiste tapjate puhul see seoses nii ülekaalukalt silma ei paista. Pigem on Eestis see suhe suhteliselt tasakaalus, et mitmekesi võidakse tappa nii võõras kui ka tuttav.

Autori jaoks oli kõige üllatuslikum tulemus mittetäielike perekondade kohta. Täpsemalt see kui paljud alaealised tapjad ei elanud koos mõlema vanemaga. Samuti see, et koguni 53% uuritavatel puudusid erinevatel põhjustel suhted oma isaga.

SUMMARY

The purpose of this study was to give a statistical and sociological overview of Estonian adolescent murderers, based on the analysis of gathered information and to construct a criminological profile based on the study results.

Method of the study was analysis of documents, videlicet analysis of the court files of adolescent murderers. First of all author searched the home page of Riigi Teataja for court files that would meet the requirements of criteria. When the right court files were found then the author sent applications to all of the four county courts of Estonia to be able to peruse with the court files. While perusing author made necessary notes upon which the gathered information could be analyzed.

The sample was formed by the court cases that the author found on Riigi Teataja's home page.

Main results of the study are: 64% of adolescent murderers are 17 years old; 68% of adolescent murderers are ethnic minorities; 68% of adolescent murderers have Estonian citizenship; only 15% of adolescent murderers live with both parents; 36% of adolescent murderers live in North-Estonia; 60% of adolescent murderers are unlikely to do well in school; 21% of adolescent murderers were not working or studying while committing the crime; 68% of adolescent murderers were convicted of misdemeanor before the crime; 72% of adolescent murderers were intoxicated while committing the crime; 51% of adolescent murderers have committed killing by aggravating circumstances, also known as murder; 43% of adolescent murderers have committed the crime on lucrative interests to get financial benefit; 36% of adolescent murderers beat the victim to death, 28% used sidearm and 28% used several methods; 72% of the crimes are committed with at least one accomplice; 84% of the victims are men; 79% of the adolescent murderers have one or more brothers or sisters; only 15% of their families are doing financially well; 53% of adolescent murderers did not have any connections with their fathers; 45% of adolescent murderers have not acquired the proper education for their age; 89% consumed alcohol and 57% of their victims were in the age of 27-59.

Estonian adolescent murderer profile constructed by the author: mostly male; mostly 17 years old; mostly ethnic minority; mostly living in a city; mostly does not live with both parents;

mostly has one or more brothers or sisters; mostly does not live in a family that is doing well financially; mostly have no connections with their fathers; mostly not doing well in school; mostly in good physical health; mostly smoking; mostly consuming alcohol; mostly convicted of misdemeanor; mostly chooses a male victim; mostly the victim is older; mostly has one or more accomplices and mostly is intoxicated while committing the crime.

Author compared the results from this study with the results of the studies carried out in the USA and found that Estonian and American adolescent murderers are very similar. In total, author found three differences between Estonian and American adolescent murderers. First and the biggest difference compared to the USA was the method of commitment. In the USA most adolescent murderers commit the crime by using a firearm, based on the authors study only 2% of adolescent murderers use firearm in Estonia. Certainly this result is influenced by the fact that in Estonia it is much harder to obtain a firearm legally or illegally than it is in the USA. Main method of committing a murder is beating to death in Estonia. Second difference compared to the USA is that Estonian adolescent murderers consume more alcohol and they are more likely to be intoxicated while committing the crime. In this case, the difference most likely comes by the fact that in the USA the supervisory and the punishments for adolescent alcohol consuming are more harsh than they are in Estonia, also compared to Estonia in most states in the USA you have to be 21 years old to drink alcohol. Third difference is the connection between knowing the victim and the number of offenders. In the USA it has been noted that if there are several offenders, then the victim is mostly stranger to them, in Estonia this has not been noted. In Estonia this connection is balanced, several offenders may kill stranger and they also may kill a familiar.

For the author the most surprising result was about incomplete families. More exactly the fact that most of the adolescent murderers did not live together with both parents. Also, the fact was surprising that 53% of the sample did not have connections with their father for different reasons.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Raamatud

Butterworth, G. & Harris, M 1994. Arengupsühholoogia alused. Tartu Ülikooli Kirjastus.

*Ewing, C. P. 1990. When children kill. Lexington, MA: Lexington Books.

Heckel, R. V. & Shumaker, D. M. 2001. Children who murder: a psychological perspective. Praeger

Heide, K. M. 1999. Young killers: The challenge of juvenile homicide. California: SAGE Publications

Kallas, L., Heido, R. & Räsä, J. 2010. Lapsed ja alaealised Süüteod: väärted ja kuriteod. Kuriteoennetuse Sihtasutus.

*Malmquist, C. P. 1996. Homicide: A psychiatric perspective. Washington, DC: American Psychiatric Press.

Osgood, D.W. 1998. Drugs, Alcohol and Adolescent Violence. Regents of the University of Colorado, Institute of Behavioral Science. Välja otsitud Google Scholar andmebaasist 22.02.2014.

*Reiss, A. J. & Roth J. A. 1993. Understanding and preventing violence. Washington, DC: National Academy Press.

Sootak, J. & Pikamäe, P. 2009. KARISTUSSEADUSTIK Kommenteeritud väljaanne. Kirjastus Juura.

Artiklid

Adams, K. A. 1974. The child who murders: A review of theory and research. Criminal Justice and Behavior, 1, 51-61. Välja otsitud SAGE andmebaasist 01.02.2014.

*Bailey, S. 1996. Adolescents who murder. Journal of Adolescence, 19, 19-39.

Busch, Kenneth G., Zagar, Robert, Hughes, John R., Arbit, Jack & Bussell, Robert E. 1990. ADOLESCENTS WHO KILL. Journal of Clinical Psychology, 46 (4), 472-485. Välja otsitud EBSCO andmebaasist 15.02.2014.

*Cheatwood, D. 1996. Interactional patterns in multiple-offender homicides. *Justice Quarterly*, 13 (1), 107-128.

*Corder, B. F., Ball, B. C., Haizlip, T. M., Rollins, R. & Beaumont, R. 1976. Adolescent parricide: A comparison with other adolescent murder. *American Journal of Psychiatry*, 133, 957-961.

Cornell, Dewey G., Benedek, Elissa P. & Benedek, David M. 1987. Characteristics of Adolescents Charged with Homicide: Review of 72 Cases. *Behavioral Sciences & the Law*, 5 (1), 11-23. Välja otsitud EBSCO andmebaasist 21.02.2014.

*Cornell, D. G., Benedek, E. P. & Bendek, D. M. 1987. Juvenile homicide: Prior adjustment and a proposed typology. *American Journal of Orthopsychiatry*, 57, 383-393.

Crain, W. 2007. Homework and the Freedom to Think. *Encounter*, 20 (4), 14-19. Välja otsitud EBSCO andmebaasist 10.01.2014.

Dawson, T. L. 2003. A Stage Is a Stage Is a Stage: A Direct Comparison of Two Scoring Systems. *Journal of Genetic Psychology*, 164 (3), 335-364. Välja otsitud EBSCO andmebaasist 11.01.2014.

*Duncan, J. W. & Duncan G. M. 1971. Murder in the family: A study of some homicidal adolescents. *American Journal of Psychiatry*, 127, 74-78.

*Fendrich, M., Mackesy-Amiti, M. E., Goldstein, P., Spunt, B. & Brownstein, H. 1995. Substance involvement among juvenile murderers: comparisons with older offenders based on interviews with prison inmates. *International Journal of the Addictions*, 30, 1363-1382.

Heide, Kathleen M. 1992. Why kids kill parents. *Psychology Today*, 25 (5), 62-69. Välja otsitud EBSCO andmebaasist 18.02.2014.

Heide, Kathleen M. 1997. Juvenile homicide in America: how can we stop the killing?. *Behavioral Sciences & the Law*, 15 (2), 203-220. Välja otsitud EBSCO andmebaasist 17.02.2014.

Lovell, A. 1997. Some thoughts on Kohlberg's hierarchy of moral reasoning and its relevance for accounting theories of control. *Accounting Education*, 6 (2), 147-162. Välja otsitud EBSCO andmebaasist 11.01.2014.

Manning, L. 1988. Erikson's Psychosocial Theories Help Explain Early Adolescence. *NASSP Bulletin*, 72, 95-100. Välja otsitud SAGE andmebaasist 15.01.2014.

*Miller, D. & Looney, J. 1974. The prediction of adolescent homicide: episodic dyscontrol and dehumanization. *American Journal of Psychoanalysis*, 34, 187-198.

*Myers, W. C. & Kempf, J. P. 1990. DSM-III-R classification of murderous youth: help or hindrance. *Journal of Clinical Psychiatry*, 51, 239-242.

*Myers, W. C., Scott, K., Burgess, A. W. & Burgess, A. G. 1995. Psychopathology, biopsychosocial factors, crime characteristics, and classification of 25 homicidal youths. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 34, 1483-1489.

Myers, W. C. & Scott, K. 1998. Psychotic and Conduct Disorder Symptoms in Juvenile Murderers. *Homicide Studies*, 2 (2), 160-175. Välja otsitud SAGE andmebaasist 19.02.2014.

Piaget, J. 2009. La causalité chez l'enfant (Children's understanding of causality). *British Journal Of Psychology*, 100 (Pt 1A), 207-224. Välja otsitud EBSCO andmebaasist 10.01.2014.

Rowley, John C., Ewing, Charles P. & Singer, Simon I. 1987. Juvenile Homicide: The Need for an Interdisciplinary Approach. *Behavioral Sciences & the Law*, 5 (1), 3-10. Välja otsitud EBSCO andmebaasist 14.02.2014.

Santilla, Pekka & Haapasalo, Jaana. 1997. Neurological and psychological risk factors among young homicidal, violent, and nonviolent offenders in Finland. *Homicide Studies*, 1, 234-253. Välja otsitud SAGE andmebaasist 16.02.2014.

Snell, R. S. 1996. Complementing Kohlberg: Mapping the Ethical Reasoning Used by Managers for Their Own Dilemma Cases. *Human Relations*, 49 (1), 23-49. Välja otsitud SAGE andmebaasist 23.01.2014.

Sorrells, J. M. 1977. Kids who kill. *Crime & Delinquency*, 23, 312-320. Välja otsitud SAGE andmebaasist 20.02.2014.

*Zagar, R., Arbit, J., Sylvies, R., Busch, K. & Hughes, J. R. 1990. Homicidal adolescents: A replication. *Psychological Reports*, 67, 1235-1242.

Tellings, A. & van Haften, W. 2001. Kohlberg and Freud: A Reconstruction of Emergent Moralities. *Theory & Psychology*, 11 (4), 548-568. Välja otsitud SAGE andmebaasist 21.01.2014.

Õigusaktid

Alaealiste mõjutusvahendite seadus 28.01.1998, jõustunud 01.09.1998 - RT I 1998, 17, 264

Karistusseadustik 06.06.2001, jõustunud 01.09.2002 - RT I 2001, 61, 364 ... RT I, 13.12.2013, 11

Kriminaalkodeks 28.01.1993, jõustunud 1. 06. 1992 - RT 1992, 20, 287 ja 288 ... kehtis kuni 31. 08. 2002 - RT I 2002, 56, 350.

Tsiviilseadustiku üldosa seadus 27.03.2002, jõustunud 01.07.2002 - RT I 2002, 35, 216 ... RT I, 06.12.2010, 12

Internetiallikad

Expanded Homicide Data Table 3. Murder Offenders by Age, Sex, and Race, 2012. FBI kodulehelt http://www.fbi.gov/about-us/cjis/ucr/crime-in-the-u.s/2012/crime-in-the-u.s.-2012/offenses-known-to-law-enforcement/expanded-homicide/expanded_homicide_data_table_3_murder_offenders_by_age_sex_and_race_2012.xls välja otsitud 20.01.2014.

Demographics of the United States. Wikipedia kodulehelt http://en.wikipedia.org/wiki/Demographics_of_the_United_States#Religions_of_American_adults välja otsitud 24.01.2014.

Offender profiling. Wikipedia kodulehelt http://en.wikipedia.org/wiki/Offender_profiling välja otsitud 02.03.2014.

Rahvaarv rahvuse järgi, 1. jaanuar, aasta. Statistikaameti kodulehelt <http://www.stat.ee/34267> välja otsitud 01.03.2014.

Tooley, K (1975). The small assassins: Clinical Notes on a Subgroup of Murderous Children. *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, 14, 306-318. *Journal of*

the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry kodulehelt
<http://download.journals.elsevierhealth.com/pdfs/journals/0002-7138/PIIS0002713809614321.pdf> välja otsitud 22.01.2014.

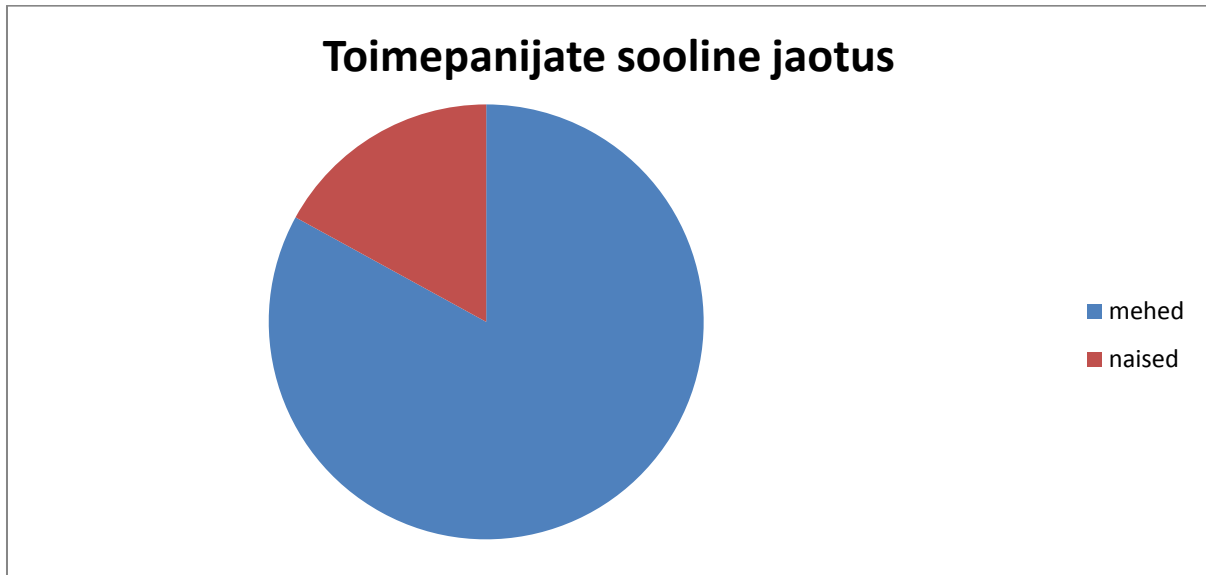
What is psychological portrait? Wiki answers kodulehelt
http://wiki.answers.com/Q/What_is_psychological_portrait?#slide=2 välja otsitud
02.03.2014.

TABELITE JA JOONISTE LOETELU

Tabel 1. 2012. aastal USA-s mõrva või tapmise toimepannute vanus, sugu ja rass. (Expanded...20.01.2014.)	14
Joonis 1. Vanus teo toimepanemise ajal	25
Joonis 2. Teo toimepanija rahvus	26
Joonis 3. Toimepanija vanemad	27
Joonis 4. Lapsi perekonnas	28
Joonis 5. Psüühiline tervis	31
Joonis 6. Väärteokorras karistatus	32
Joonis 7. Ohvri vanus	33
Joonis 8. Toimepanemise viis	34
Joonis 9. Joove toimepanemisel	35
Joonis 10. Teo toimepanemise motiiv	35

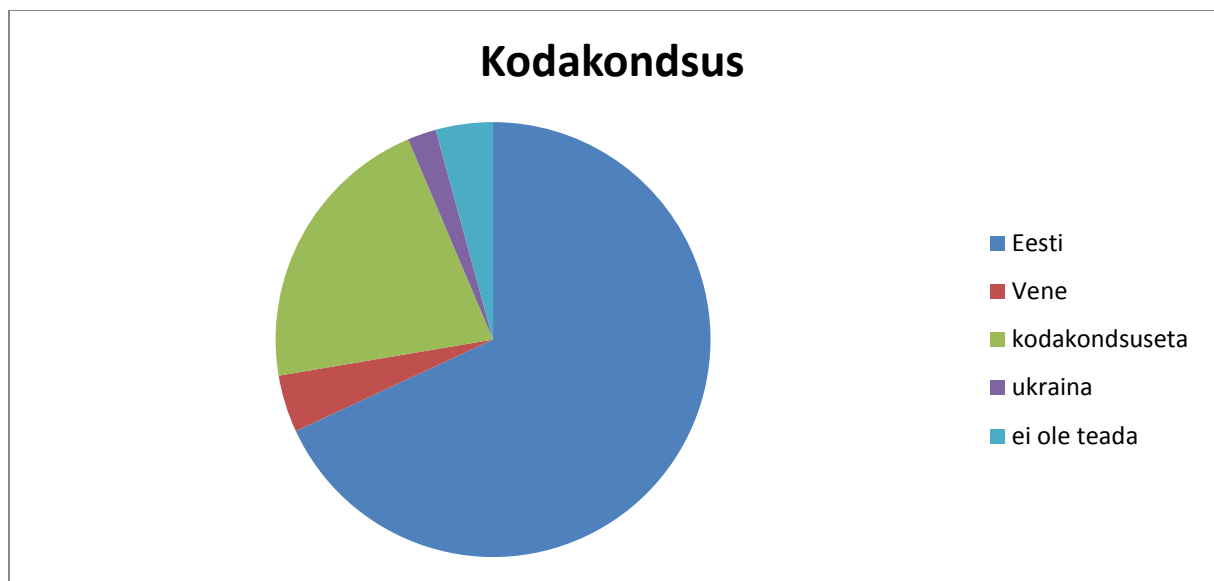
LISA 1 JOONISED

Lisa 1.1 Joonis 11. Toimepanijate sooline jaotus

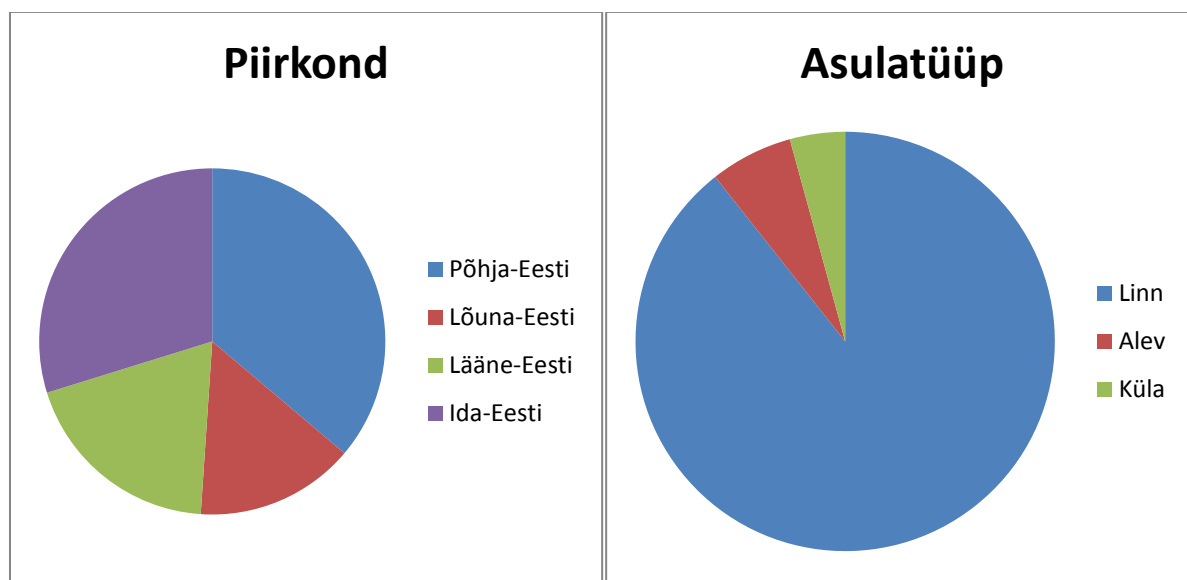

Lisa 1.2 Joonis 12. Toimepanija kodakondsus

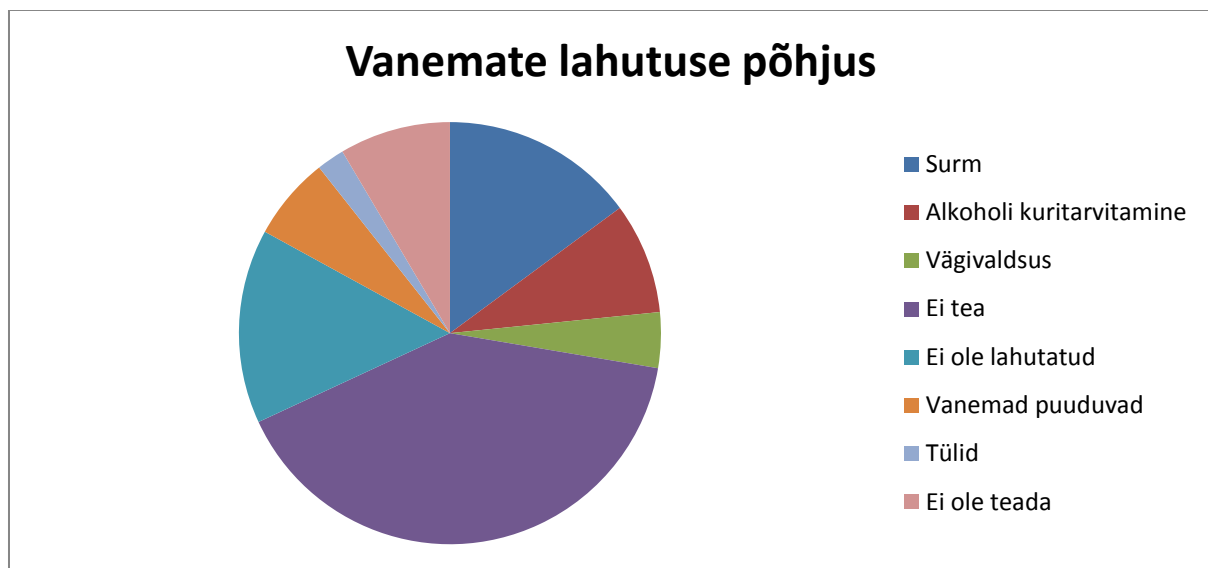
Lisa 1.3 Joonis 13. ja Lisa 1.4 Joonis 14. Toimepanija elukoha piirkond ja asumatüüp

Lisa 1.5 Joonis 15. Toimepanija vanemate kooselu

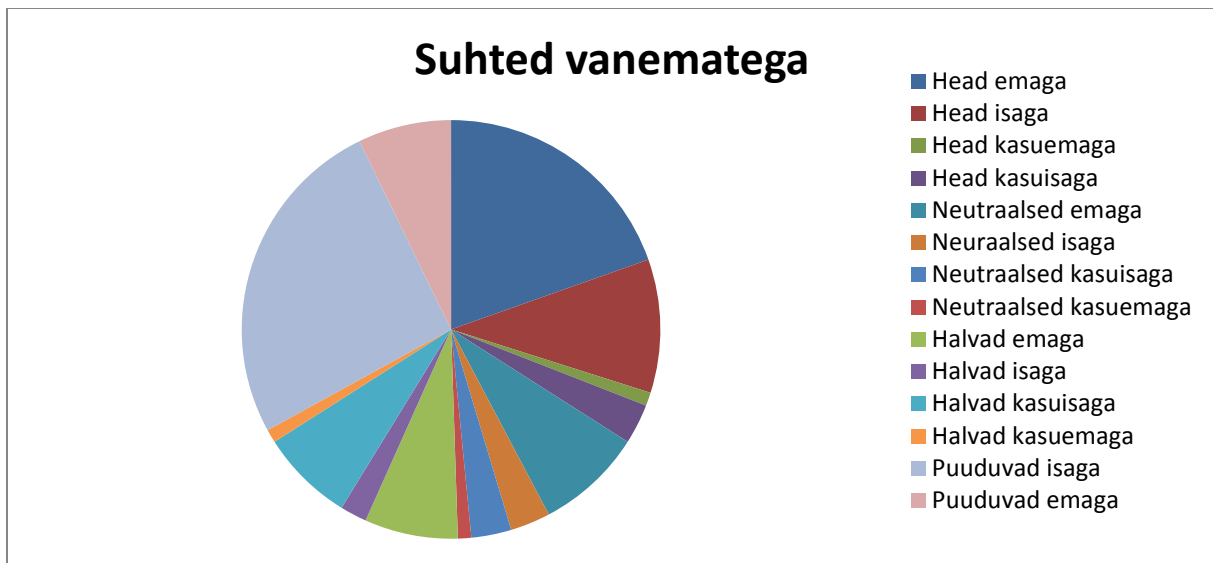
Lisa 1.6 Joonis 16. Vanemate lahutuse põhjus

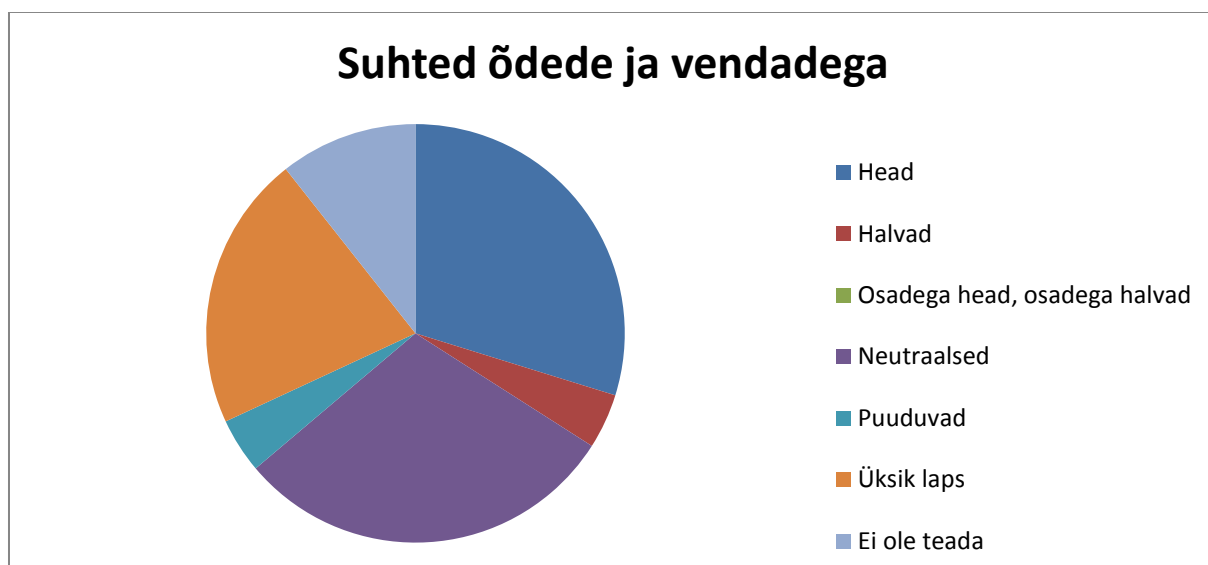
Lisa 1.7 Joonis 17. Perekonna majanduslik seis

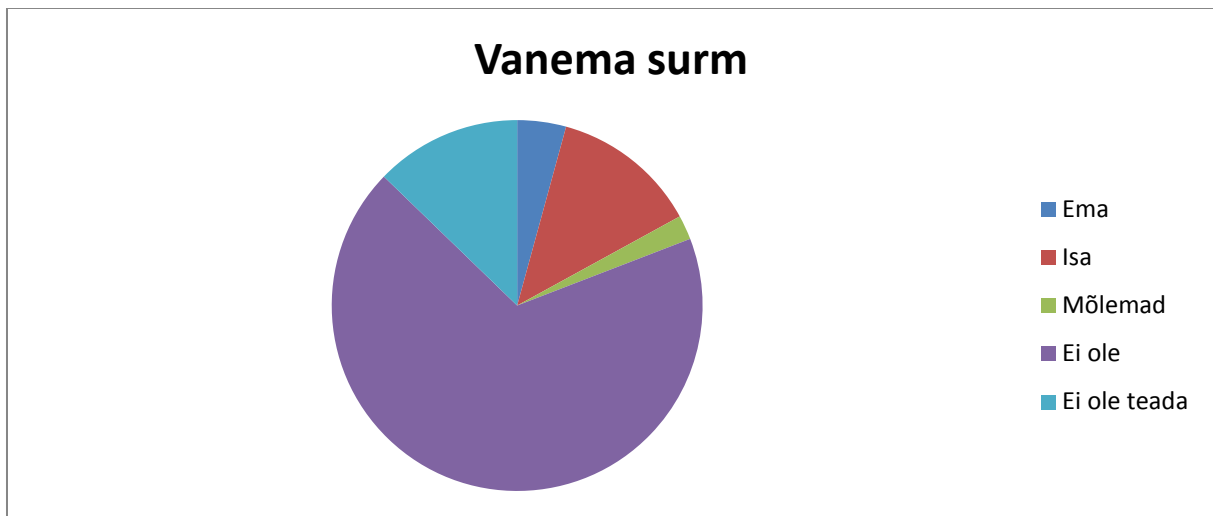
Lisa 1.8 Joonis 18. Suhted vanematega

Lisa 1.9 Joonis 19. Suhted õdede ja vendadega

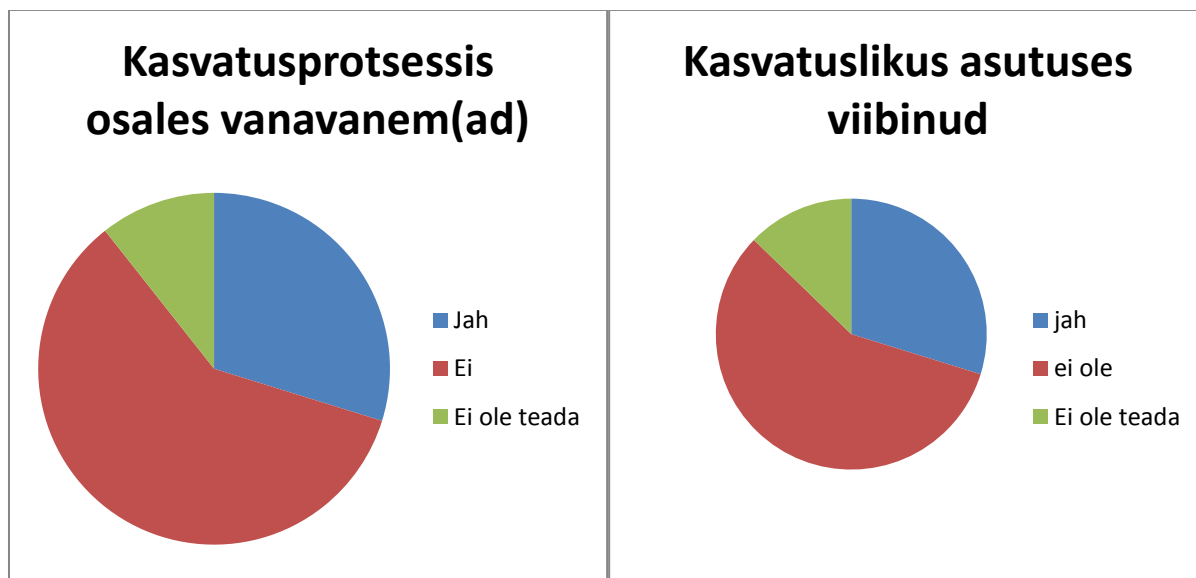

Lisa 1.10 Joonis 20. Vanema surm

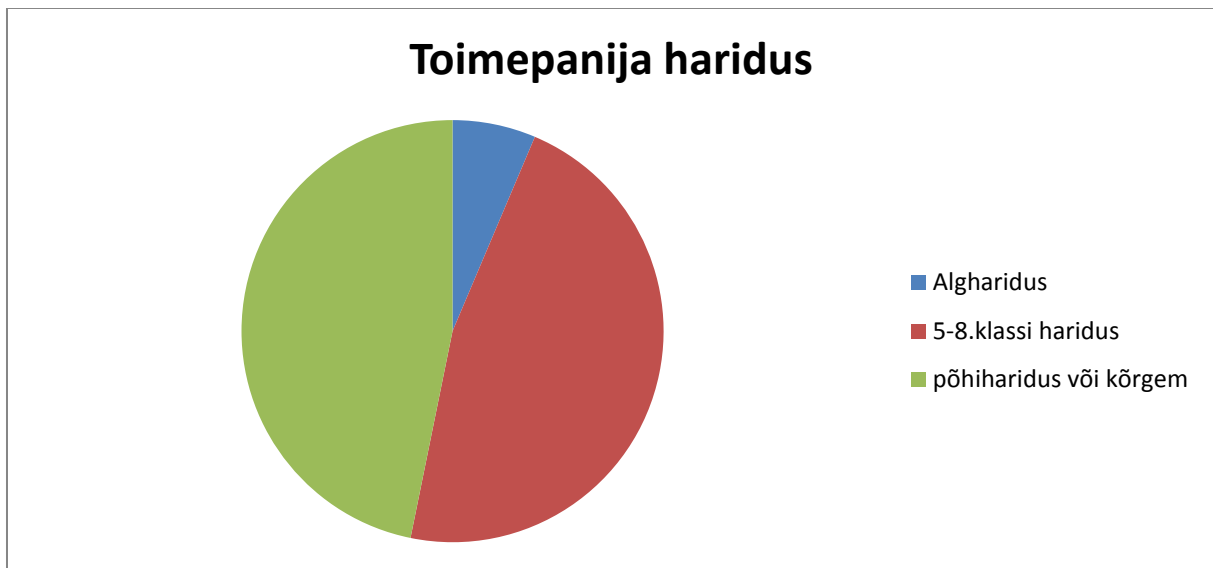
Lisa 1.11 Joonis 21. ja Lisa 1.12 Joonis 22. Vanavanemate osalus kasvatusprotsessis ja kasvatuslikus asutuses viibimine

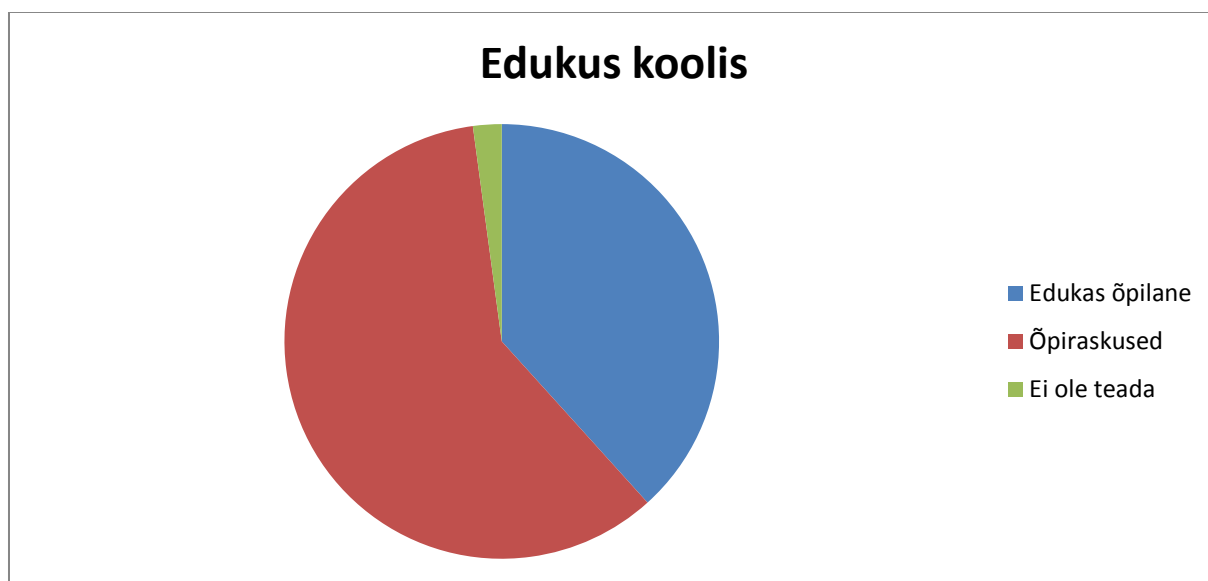
Lisa 1.13 Joonis 23. Toimepanija eelnev tegevus

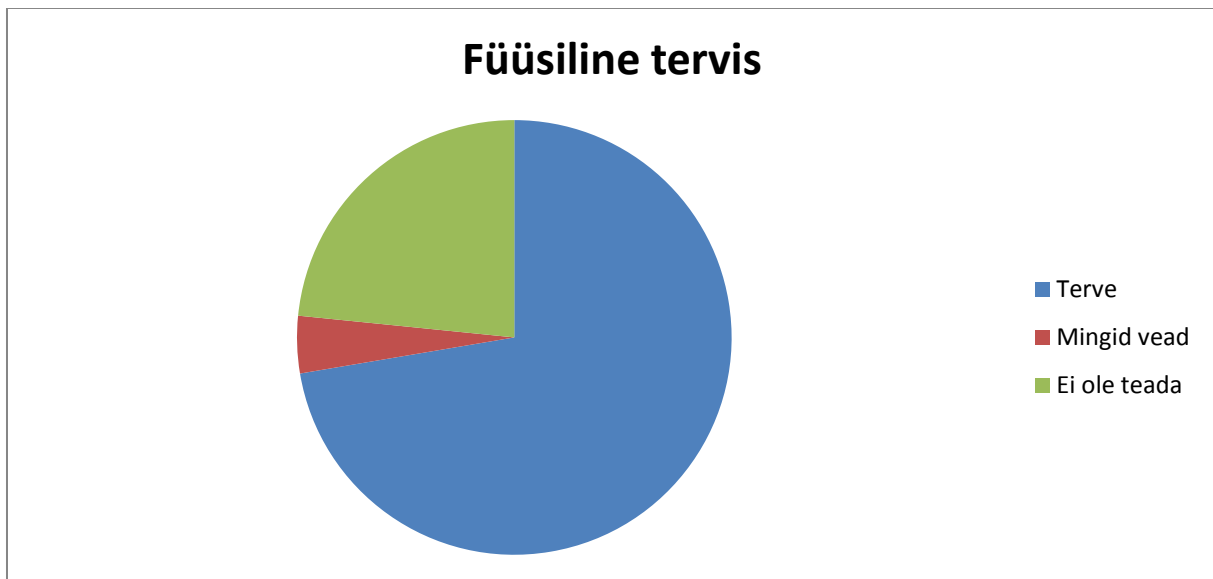
Lisa 1.14 Joonis 24. Toimepanija haridus

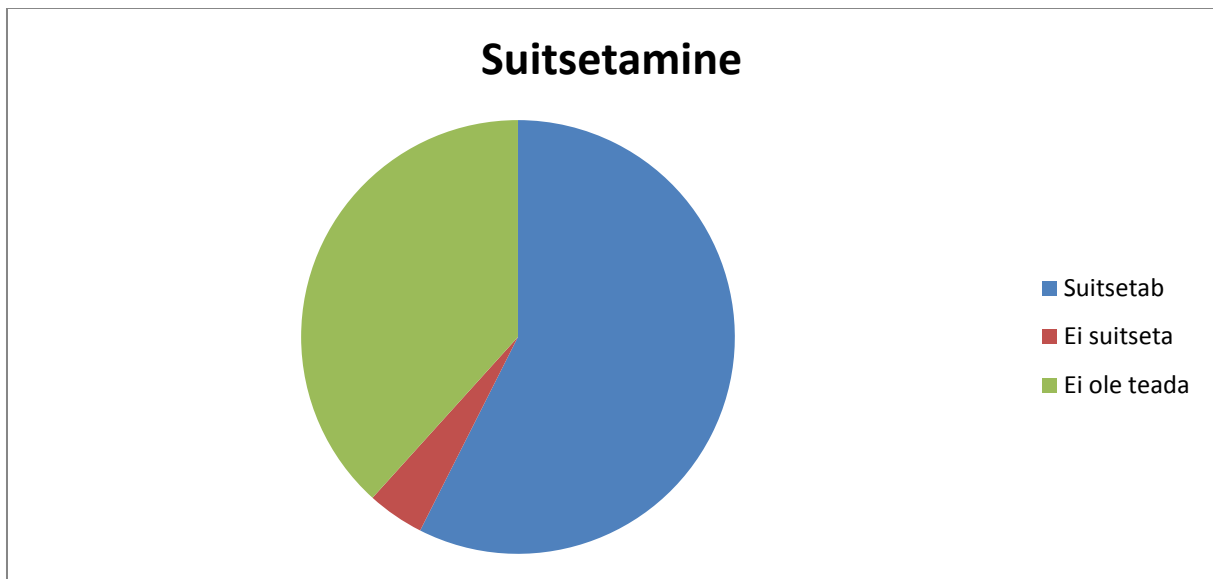
Lisa 1.15 Joonis 25. Edukus koolis

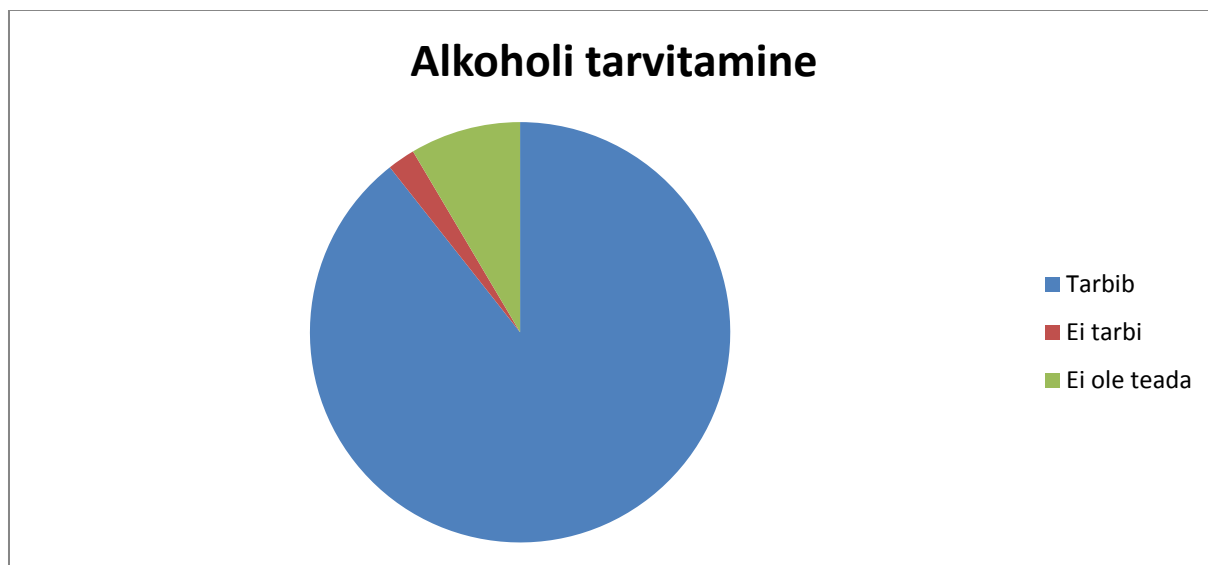
Lisa 1.16 Joonis 26. Füüsiline tervis

Lisa 1.17 Joonis 27. Suitsetamine

Lisa 1.18 Joonis 28. Alkoholi tarvitamine

Lisa 1.19 Joonis 29. Narkootikumide tarvitamine

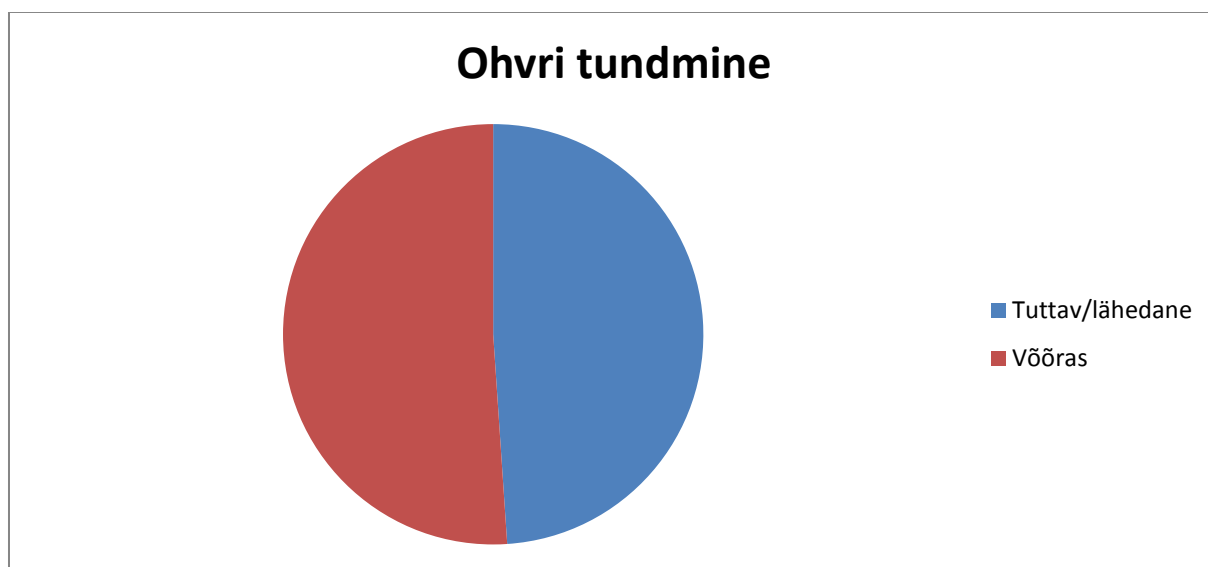

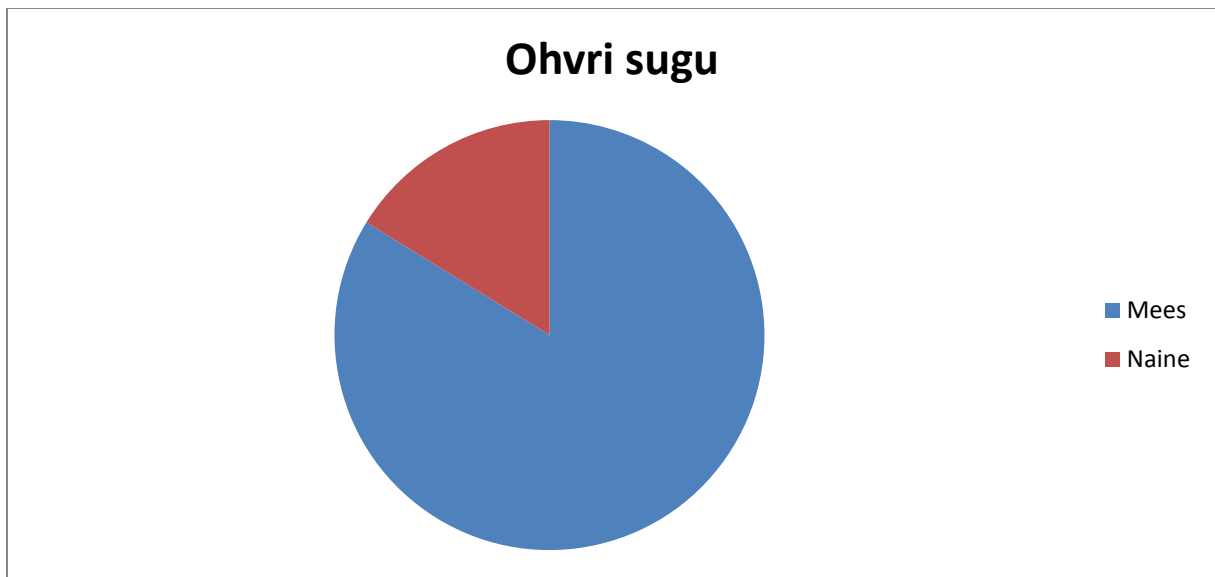
Lisa 1.20 Joonis 30. Kriminaalkorras karistus

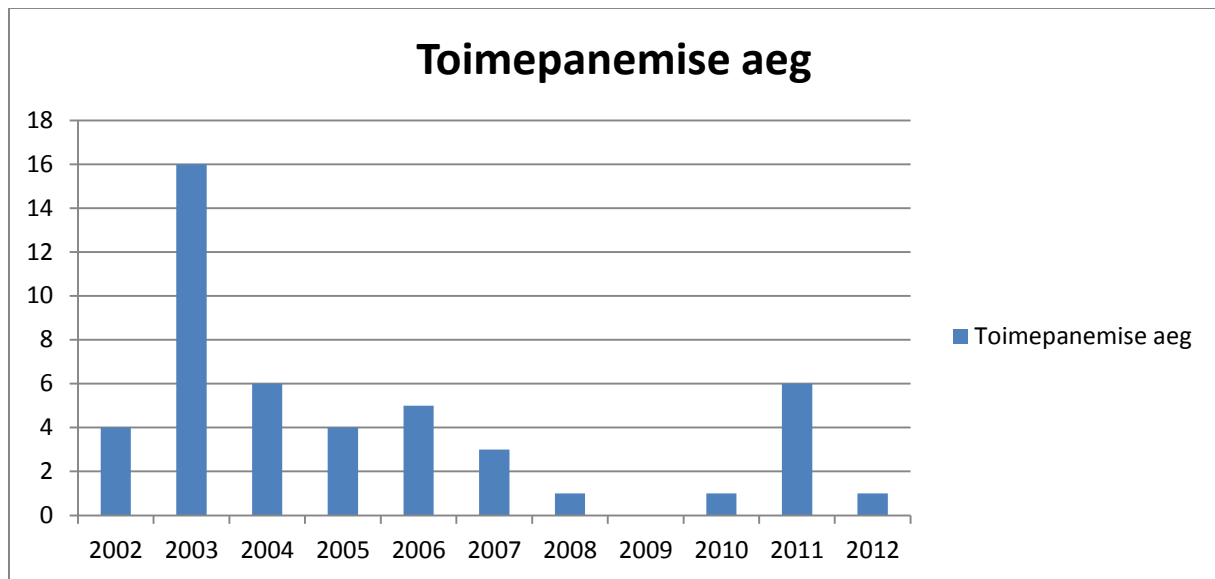
Lisa 1.21 Joonis 31. Ohvri tundmine

Lisa 1.22 Joonis 32. Ohvri sugu

Lisa 1.23 Joonis 33. Toimepanemise aeg

Lisa 1.24 Joonis 34. Mitmekesi toimepandi

Lisa 1.25 Joonis 35. Tapmine või mõrv?

LISA 2 LÕPUTÖÖ ALUSEKS OLEVA STATISTIKA
KOOSTAMISEKS KASUTATUD KOHTUASJAD MAAKOHTU
OTSUSTE NUMBRITE JÄRGI

Harju maakohus:	Viru maakohus:	Tartu maakohus:	Pärnu maakohus:
1-1855/03	1-738/03	1-1016/03	1-221/2004
1-313/04	1-940/03	2-1-289/2004	1-06-13330
1-457/04	2-1-128/03	1-09-6007	1-08-3567
1-1534/04	1-417/04		1-11-9013
1-04-199	2-1-83/04		
1-778/05	1-05-4		
1-05-125	1-05-449		
1-06-3689	1-99/05		
1-06-10472	1-07-15246		
1-06-11818	1-10-11840		
1-07-411	1-11-12667		
1-07-9240	1-12-10864		
1-08-2799			
1-11-7178			
1-12-628			